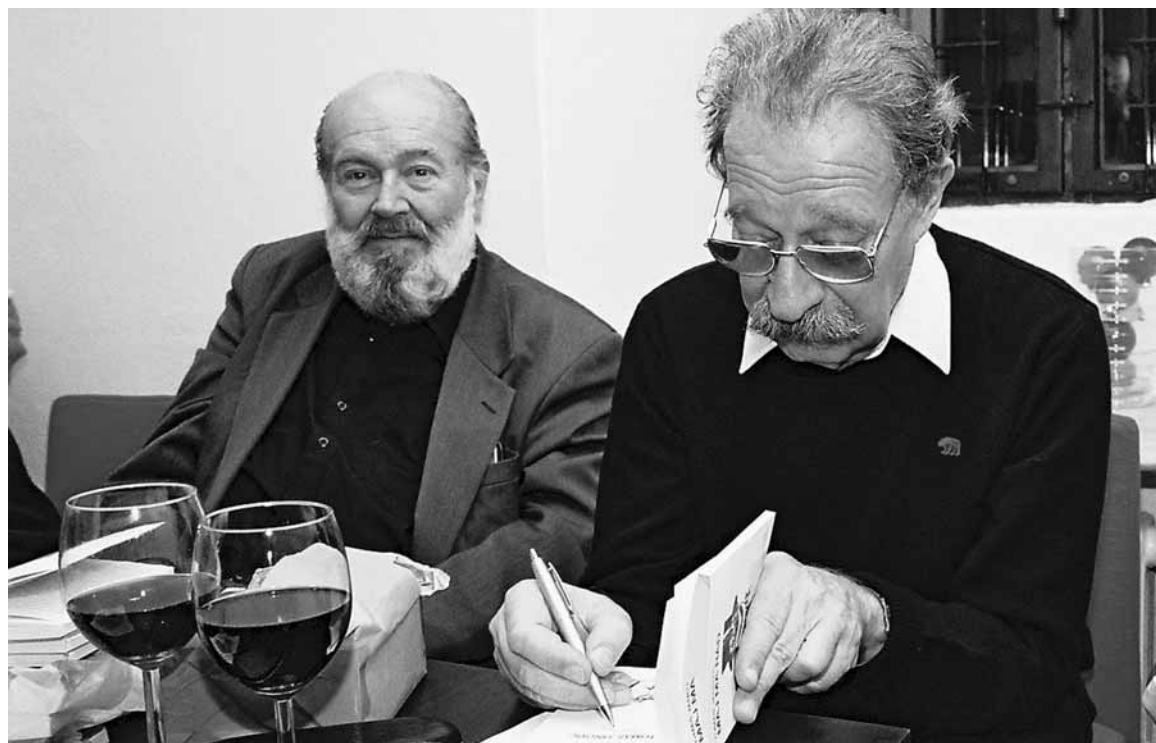

KNIŽNÁ REVUE

★ 1. ČÍSLO ★

★ XVI. ročník ★ ISSN 1210-1982 ★ ISSN 1336-247X ★

★ 4. JANUÁR 2006 ★

Knihkupectvo Exlibris sa vracia do Starého Mesta, na Prepoštskú ulicu 4. Ešte pred jeho oficiálnym otvorením jeho majiteľka pani Marta Šáteková poskytla priestory svojmu „štangastovi“ Tomášovi Janovicovi na prezentáciu jeho knihy Maj ma rád. Foto Peter Procházka

Z OBSAHU

- Čo nám povedia hviezdy? s. 3
- Rokmi overené hodnoty s. 4
- RECENZUJEME:
 - Katarína HRADSKÁ: Slobodomurárske lóže v Bratislave
 - Ondrej NAGAJ: Od čoho má slnko kľúče
 - Jarmila DROZDÍKOVÁ: Lexikón islámu
 - Jana JURÁŇOVÁ: Misky strieborné, nádoby výborné
 - Zborník Generácia s. 5
- Harry MARTINSON: Jazykmi mora a vetra ... s. 7
- A. Lobo ANTUNES: Hra o prekliatych s. 6
- Edičná činnosť Divadelného ústavu s. 8
- 103 anotácií nových kníh v predaji s. 9-10
- Najpredávanejšie knihy v USA s. 11
- Rozhovor s básnikom, prozaikom a prekladateľom Petrom BILÝM s. 12

Ktorýsi slovenský humorista svojho času vítal Nový rok so slovami, aby bol lepší než bude. Ono želanie obsahuje iracionálnu nádej i skúsenosť – dva bryhy, ktoré najčastejšie dokáže spojiť ľudská reč – prameň nedorozumení, aké nemožno vymyslieť inak a inde než v reči nás ľudí. Najoriginálnejších spojení sa pritom dopúšťa humor, irónia a sebaíronia. Karel Teige v knihe *Svět, který se směje* si spomenul aj na tento vtíp: *A čo to máte zvinuté na chrbte? – To je padák. – Čože?! Vy lietate? – Nie, padám.* Čo teda zaželať literatúre v roku 2006? Aby jej kritici znovu boli tými, čo vymedzujú „kriterion“, čiže meradlo? Aby nemal pravdu Lautréamont (hoci ju má), ktorý v 90. rokoch 19. storočia predvídal, že umenie budú robiť všetci? Aby strázcovia slova neboli katmi slova a aby poslovia krásy neblúdili po svete bez adries? Aby umelci, intelektuáli vo všeobecnosti boli uľapkami z onakvejšieho morálneho cesty než iní ľudia, a nie aj z takého, čo ich často vydalo do služieb totalitných režimov? Aby inakosť, inovernosť nevyvolávala v nás a priori nevôľu a aby politici a technokrati konečne pochopili, že skutočne umelecké dielo môže pôsobiť ako najmocnejšie politikum? Nádej a skúsenosť vravia, že želať si možno mnoho a očakávať sotvačo. Keď už ale byť bez jedného, tak s humorom, vravím ja.

Marián Hatala

NÁŠ TIP ■ NÁŠ TIP ■ NÁŠ TIP ■ NÁŠ TIP ■ NÁŠ TIP

Dušan MITANA

ZJAVENIE

Bratislava – Levice, Koloman Kertész Bagala – L. C. A. Publishers Group

Autor, ktorému nie je nič také sväté, aby sa proti tomu nevzbúril, rebel, recesista, blasfemik a heretik Dušan Mitana predviedol na konci minulého tisícročia svojmu čitateľstvu šokujúcu premenu fantasticko-faktografickým pararománom s vesmírnou zápletkou, s podtitulom *Dejiny spásy v 10 častiach s prólogom a epilógom* a charizmatickým názvom *Návrat Krista* (1999). Jeho úporné sebazničujúce hľadanie strategického subjektu vo svete „na prahu sebazničenia“ a bezuzdné prekračovanie ontológie metafyzikou a mystikou tu vyúsťilo do „faktografickej“ analýzy dejín náboženského myslenia, na konci ktorej čnie onen návrat Krista ako zmierenie s nezmeriteľným, ale súčasne aj ako autorova najbyťstnejšia vzbura. A toto smerovanie potvrdila aj poviedková knižka *Krst ohňom* (2001), v ktorej Mitana akoby z tejto novej pozície prehľadnocoval celú svoju tvorbu (tvorba, to je u Mitana vždy život) a dovoľoval sa tým bytosti, ktorá „tu raz bude“ a ukončí všetky šíalené ľudské osamelosti.

Iste nie je náhoda, že román *Zjavenie* pokračujúci vo „faktografickom“ ťažení autor venuje svojej „manželke Eve Kristovej s láskou a vďakou“, ktorá napokon v románe aj „faktograficky“ účinkuje. Ani to, že autorovo meno na obálke Daniela Pastirčáka (spisovateľ a kresťanský kazateľ) má parodickú podobu reklamnej značky (slogan Vitana varí za vás) a že aj poststirážne strany sú priam vyzdobené poďakovaniami (okrem inšpirátora aj Ministerstvu kultúry). V Mitanovej tvorbe sa totiž vždy spájalo niečo hrozitánsky vážne (láska, hľadanie lásky, pokora, odanost) s niečím hrozitánsky nevážnym a nemilosrdne ironizovaným (inštitúcie, vzťahy, škrupiny súvislostí). Je to jej princíp, ktorý sa nezmenil ani po kristologickej metamorfóze.

Celý román je zjavne koncipovaný ako generačná výpoveď. Nadgeneračné

a naddobové presahy sú ošetrené biblickými menami hlavných postáv: sú dve, obe majú krstné meno Dušan a biblické priezviská Jonáš a Eliáš; Jonáš je v Biblii tým, ktorého Boh poslal do Ninive pri viesť obyvateľov mesta k pokániu, ktorý sa vzoprie proti tomuto príkazu, ako „prorok na úteku“ strávi tri dni v bruchu veľryby (predobraz pohrebu a zmŕtvychvstania Krista) a svedectvo o jeho príbehu sa stane obsahom prorockého spisu „pre poučenie“; Eliáš nevidí Jahveho vo víchrici a ohni, ale až v miernom vánku, postaví sa proti kráľovi, ktorý si neprávom privlastnil vinicu, a predpovedá, že za to budú jeho krv lizať psy, ale pred koncom sveta sa má vrátiť na zem a odvrátiť od ľudí kľatbu. Táto symbolika sa v Mitanových textoch zložito prelína, prestupuje, chvíľami sa prezentuje ako mentálna rozdvojenosť (Dostojevského Dvojník, Stevensonov Jekyll a Hyde), chvíľami ako sémantické opozitum a najčastejšie ako mystické spojenie nezlučiteľných princípov. V biblickej sémantike pláva reálny, faktografický príbeh Jonáša s nápadnými príznakmi autorského životopisu (čím presnejšia faktografia, tým väčšia potreba premýšľať o nadskutočnom, a dávaj jej ním zmysel). Dušan Jonáš je novinár a spisovateľ, ktorého neuspokojuje jeho písanie, pretože nie je schopné odpovedať na otázky o nespravodlivej skazenosti sveta (socializmu), a v biblických proroctvách o príchode Krista na Zem nachádza predovšetkým výzvu ľudstvu, ktorú prežíva až tak intenzívne, že sa do nej inkarnuje, hoci ju napokon opäť ľudsky nezvládne (Dušan Jonáš v bruchu socializmu?). Dušan Eliáš sa hneď po skončení štúdia práv stane profesionálnym ešebákom, ale keďže je akosi prirodzenou opozíciou moci, skončí v base ako kriminálnik, ale súčasne v Kristovi, a keď po sebe nechá tajné svedecké spisy, končí napokon v cele s podrezanými žilami

(Dušan Eliáš, paradoxný vzor vytrvalého modlenia za deštrukciu socializmu, ktorého svedectvo raz predsa len vyjde najavo?). V Mitanovom románe sa v príbehu týchto postáv premieta celá rozporuplná faktografia obdobia pokonsolidačného socializmu, nežnej revolúcie i reštaurácie primitívneho kapitalizmu, ale rovnako dôležitá je i nevysvetliteľná faktografia záhadných javov svedčiacich o inom riadení ľudských vecí, než sa prezentujú v televízii a prejavoch politikov. Je to naozaj drásavá výzva svetu, v ktorej je Kristus Mitanovou inkarnáciou totálnej vzbury. Pravdaže, v mene pokory. A pravdepodobne v tomto je zložitost tohto autora i jeho premien. V každom prípade, milovníci ani milenky Dušana Mitana sa nemusia báť, že z proroka sa stal ideológ. To si len prorok vynášiel nové, absolútnejšie trápenie. Naďalej bude rebelom, recesistom, blasfemikom a heretikom. Verte, neverte.

Alexander Halvonik

NAJ predávanejšie knihy

Ľubomír Dibák, Knihkupectvo Slovenský spisovateľ, Laurinská 2, 813 67 Bratislava, tel. 02/54433760

1. B. E. Ehrman: Da Vinciho kód. Pravda a fikcia – Slovenský spisovateľ
2. D. Brown: Da Vinciho kód – Vydavateľstvo Slovart
3. A. Christie: Trinásť záhad – Slovenský spisovateľ

Slovenské

1. P. Ševčovič: Z kuchyne bohémskej Bratislavy – Matica slovenská
2. M. Lasica: Lenže ja som iba komik... – Forza Music
3. M. Rúfus: Báseň a čas – Slovenský spisovateľ
4. Maxim E. Matkin: Mexická vlna – Vydavateľstvo Slovart

Anna Bačiaková, Knihkupectvo KNIŽNÉ CENTRUM, Škultétyho 4, 036 01 Martin, tel. 043/413292

1. J. Grisham: Maklér – Ikar
2. P. MacDonalová: Bez viny – Slovenský spisovateľ
3. P. Cornwellová: Mäsiarka – Ikar

Slovenské

1. J. Satinský: Momentálne som mŕtvy, zavolajte neskôr! – Ikar
2. S. Poncová: Rodinná hrnčeková kuchárka – Knižné centrum
3. E. Tekelyová: Sláva na splátky – Ikar

Juraj Kozlo, Knihkupectvo Jules Verne, Hlavná 49, 080 01 Prešov, tel. 051/773 4830

1. D. Brown: Da Vinciho kód – Vydavateľstvo Slovart
2. J. K. Rowlingová: Harry Potter a Polovičný princ – Ikar
3. H. Pratchett: Zaslaná pošta – Talpress

Slovenské

1. T. Keleová-Vasilková: Ja a on – Ikar
2. O. Feldeková: Niekedy spávam v okuliaroch, aby som lepšie videla na sen – Columbus
3. Maxim E. Matkin: Mexická vlna – Vydavateľstvo Slovart

zrkadlíme

„Najväčším svedectvom o človeku sú jeho činy. Umelec svedčí o sebe svojím dielom. Predpokladom vytvorenia umeleckého diela je silný zážitok. Ja píšem náboženskú poéziu, a to v širšom zmysle slova. Pod takouto poéziou rozumiem poéziu nielen tú, čo ospevuje Božie atribúty, ale ospevuje akékoľvek krásy človeka a sveta v Božom svetle. A práve toto svetlo chcem sláviť a šíriť svojimi básňami.“

Svetoslav Veigl,
Katolícke noviny 51-52/2005

Kde bolo

- **Mestské kultúrne stredisko v Novom Meste nad Váhom** – prezentácia knihy Anny ČERNOCHOVEJ *Záhľadný posol (Povesť a príbeh u Považia)* – 15. decembra
- **Knihkupectvo Panta rhei v Bratislavskom Aparku** – prezentácia knihy Daniely KAPITÁNOVEJ *Nech to zostane v rodine!* – 15. decembra
- **Knižnica Nové Mesto na Stromovej 18 v Bratislave** – prezentácia knihy Petra KOVÁČIKA *Ešte raz o vojne a hrdinoch* – 15. decembra
- **Mestská knižnica, Klariská 16, Bratislava** – prezentácia knih: Paula SA-BOLOVÁ – *Zabí kvet* a Jana ŠIMULČIKOVÁ – *Kučie mláďa* – 15. decembra
- **Knihkupectvo Ex Libris v Dome fotografie na Prepoštskej 4 v Bratislave** – prezentácia knihy Tomáša JANOVICA *Maj ma rád* – 17. decembra
- **Knihkupectvo Panta rhei v Bratislavskom Aparku** – prezentácia románu Dušana MITANU *Zjavenie* – 19. decembra
- **Výstavná sieň Slovenského rozhlasu na Mýtnej ul. č. 1 v Bratislave** – prezentácia knihy Stanislava ŠČEPKU *Kronika komika 3* – 19. decembra
- **Galéria Artotéka na Kapucínskej ulici v Bratislave** – prezentácia knihy Daniela PASTIRČÁKA *Kristus v Bruseli* – 19. decembra
- **Verejná knižnica M. Rešetku v Trenčíne** – stretnutie venované 100. výročiu narodenia Dominika ŠTUBŇU-ZÁMOSTSKÉHO – 21. decembra

Kde bude

- **Štúdio 12 na Jakubovom námestí v Bratislave** – večer s Danielom HEVEROM – 21. januára o 19.00
- **Bábkové divadlo na Rázcestí v Banskej Bystrici** – Ivan KADLEČÍK a Pavel HRÚZ – scénické čítanie z knih v podaní hercov Bábkového divadla na Rázcestí – 25. januára

Literárno-hudobný večer v Berlíne

V berlínskom Slovenskom inštitúte sa uskutočnilo (14. a 15. decembra) literárne podujatie *Krása každodennosti* spojené s hudobným koncertom. Slovenskú literatúru na ňom prezentovali Jana Beňová ukázkou *Uvidíme, čo napadne gitaristovi* (preklad Andrea Koch) a Uršula Kovalyk ukázkou *Travesty šou* (preklad Gerlinde Tesche). Pavol Rankov nebol sice prítomný, jeho text však odznel v podaní pani Jany Wache. Podujatie sprevádzala džezová hudba (Suchomel, Šrámek). V priestoroch SI sa zišlo približne 90 ľudí, stretli sa tu prekladatelia, slovakisti, vysokoškolskí pedagógovia a ďalší priaznivci slovenskej literatúry. Večer pokračoval neformálnou diskusiou a rozhovormi.

-dh-

Kto dostane knižku?

Univerzitnú knižnicu v Bratislave dostane Broňa KOTYSOVÁ z Bratislavy, *Sestra je doňho* Vlasta KIŠOVÁ z Michaloviec, *Kroniky Narnie. Lev, šatník a čarodějnice* Jarmila KRŠIAKOVÁ z Piešťan, ktorá správne odpovedala, že lev sa volá Aslan a to, že drožkárov kôň sa vola Červenák vedela len L. MODROVIČOVÁ z Bratislavy, a tá aj dostane vstupenku do kina.

Cenu Slovenských pohľadov za rok 2005 si v kategórii preklad prevzal z rúk šéfredaktora Štefana Moravčíka básnik a prekladateľ Ján Švantner.

Foto Peter Procházka

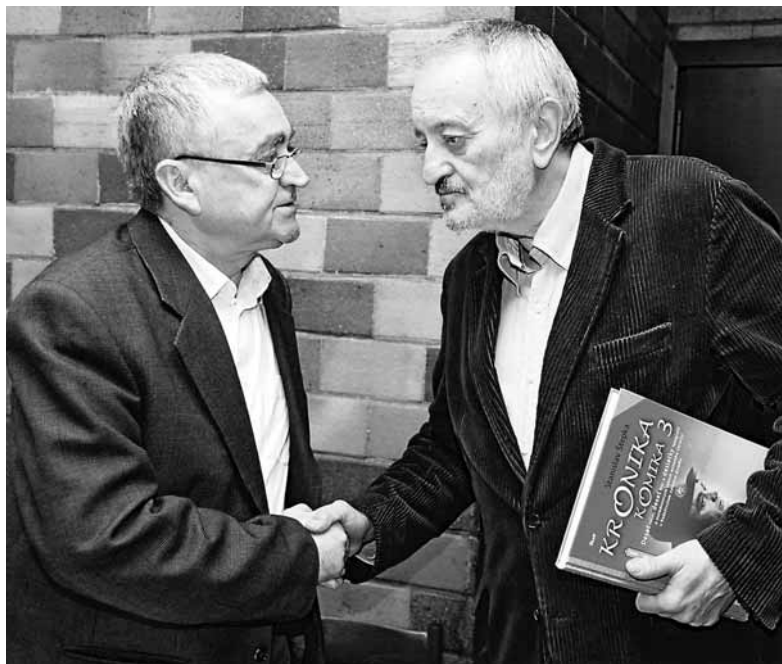
ROMÁN 2006 Slovak Telecom

Na literárnom súbehu Román 2006 Slovak Telecom sa môže zúčastniť autor s románom napísaným v slovenskom jazyku v rozsahu minimálne 160 normostrán, t. j. 50 tisíc slov alebo 290 tisíc znakov vrátane medzier. Súťažný príspevok nie je obmedzený tematicky ani typovo, musia ho však určovať znaky umeleckej románovej fikcie, teda nemôže ísť napríklad o zbierku poviedok, o rôzne žánre literatúry faktu alebo detskej literatúry. Autor sa môže zúčastniť len s jedným románom.

Príhlásené romány bude hodnotiť 25-členná medzinárodná porota, ktorej predsedom je Valér MIKULA. Na slávnostnom vyhodnotení, 1. decembra 2006 udelí porota hlavnú cenu – honorovanú autorskú zmluvu na vydanie románu v hodnote 200 000 Sk a dve prémie – honorované autorské zmluvy v hodnote 100 000 Sk na knižné vydanie románov.

Súťažné práce bude porota posudzovať anonymne, a preto príspeviateľ nesmie uviesť svoje meno v texte, ale napíše ho do príhlášky, ktorú v zalepenej obálke priloží k zásielke. Súťažná práca ani žiaden jej časť nesmie byť až do vyhlásenia výsledkov verejne publikovaná. Ak text nepostúpi do druhého kola, vyhlasovateľ oznámi autorovi, že sa naň už nevzťahuje zákaz publikovania.

Príhlášky do súťaže možno žiadať písomne na adrese: Román 2006, P. O. Box 99/LCA, 810 00 Bratislava 1 alebo e-mailom: info@roman2006.sk. Ďalšie informácie o literárnom súbehu možno nájsť na www.roman2006.sk.

Po dvoch predchádzajúcich častiach vydal Ikar tretiu knihu Stanislava ŠČEPKU. Kniha zachytáva desať rokov, prináša desať hier a desiatky fotografií o 80. rokoch minulého storočia v Radošinskom nainom divadle. Na prezentáciu knihy prišiel Stanislavovi Ščepkovi zablahoželať aj Milan Lasica.

Foto Peter Procházka

Pred Vianocami o láske

V predvianočnej atmosfére sa v Klube slovenských spisovateľov v Bratislave nieslo (14. decembra) čítanie z knih Karin LÁSZLOVEJ *Pritúl' ma šťastie a Všetkému vládne Eros* a Otilie DUFEKOVEJ *Markove šnúry bleskov*. Úvodné slovo mal predseda SSS Pavol Janík, ktorý o Karin Lászlovej povedal aj, že: „Autorka zostupuje na dno ľudskej duše i na dno medziľudských vzťahov, aby ukázala a dokázala, že aj zo zdánlivo najbezzvyčhodiskovejších havárií života a súžitia, z ich najdramatickejších zauzlení predsa len vždy vedie strmá úniková cesta k vysokým métam mravnosti osvetlená reflektormi najvznešenejších ideálov ľudskosti.“

Ukážky z tvorby autoriek čítal Jozef Šimonovič.

-bi-

Niekde medzi ľžou a pravdou

Známy rabinov výrok „Všetko je inak“ potvrdzuje aj novinár Leopold Moravčík tentoraz v knižnej publikácii *Ľži, ktoré menili svet*. Kniha vyšla vo vydavateľstve Regent a vznikla na priamy podnet jeho konateľky Liliány Novomeskej. S Leopoldom Moravčíkom sa pravidelne stretávala pri obede v reštaurácii neďaleko vydavateľstva a politicko-historické udalosti či len fámy, o ktorých sa nezávisle bavili, ju tak zaujali, že presvedčila autora, aby ich sprístupnil širšej verejnosti. Slovo dalo slovo a kniha je na svete. Medzi čitateľov ju uvítali práve v tej reštaurácii na Štefánikovej ulici, kde sa zrodila myšlienka tejto knihy. A pokrtili ju výdatne. Ešte pred slávnostným aktom, ktorý vykonal bývalý minister školstva M. FTÁČNIK, totiž prievan rozliaval víno po celej miestnosti. O tom, či tento dvojíty krst knižky je fáma, alebo pravda, sa v knihe Leopolda MORAVČIKA *Ľži, ktoré menili svet* nedočítate, ale iste vás v nej zaujmú známe „prípady“ z vysokej politiky od slobodomurárskeho pozadia Veľkej francúzskej revolúcie, cez tajné politické dohody, ktoré menili svet, až po udalosti súvisiace s 11. septembrom 2001. Autor zozbieral množstvo faktov a objasňuje ich v zaujímavých súvislostiach.

-báb-

Výročné ceny za tvorbu pre deti

Vydavateľstvo DAXE a redakcia časopisu Maxík udelili v jednotlivých kategóriách výročné ceny za tvorbu pre deti v roku 2005. Výročnú cenu za literatúru získal Peter GLOCKO, za ilustračnú tvorbu Martin KELLENBERGER. Za hudobnú tvorbu pre detského adresáta ocenili Danušu DRAGULOVÚ st. Organizátori tak nadviazali na predchádzajúci ročník udeľovania výročných cien autorom, ktorí ľášanú časť svojej tvorby venujú deťom.

-r-

Najkrajšie knihy Slovenska 2005

BIBIANA – medzinárodný dom umenia pre deti je hlavným usporiadateľom súťaže Najkrajšie knihy Slovenska 2005. Súťaž organizuje spolu so Sekciou umenia Ministerstva kultúry SR, Ministerstvom školstva SR, Slovenskou národnou knižnicou a Zväzom polygrafie na Slovensku.

V súťaži sa hodnotí **výtvarná a grafická stránka** knih, ako aj úroveň ich **polygrafického spracovania**. Knihy z produkcie roku 2005 môžete prihlásiť do súťaže, ak pošlete do **31. januára 2006** bezchybný výtlačok knihy spolu s kompletno vyplnenou príhláškou na adresu:

BIBIANA
Panská 41
815 39 Bratislava

s označením súťaže NKS 2005.

Prihlášku a štatút nájdete na internetovej stránke BIBIANY (www.bibiana.sk) alebo Vám ju Sekretariát NKS pošle na požiadanie – kontakt: E. Ciferská, tel.: 54 41 84 88, fax: 54 43 53 66, e-mail: ciferska@bibiana.sk

Po termíne uzávierky súťaže sekretariát knihy neprijíma (rozhodujúci je dátum poštovej pečiatky).

Monitor zdravia

Ak patríte medzi tých, čo sa rozhodli zmeniť tento rok svoj životný štýl a starať sa o svoje zdravie, pomôžte si publikáciou **Monitor zdravia** z vydavateľstva Foxi. Poradí, ako sa vyrovnáť s prehrškami voči telu z minulosti, ako bojovať so stresom, čo jesť, ako prestať fajčiť. Ak to so zmenou svojho postoja k zdraviu myslíte vážne, pošlite do 18. januára kupon vydavateľstva Foxi zo strany 11.

Pieseň je môj osud

Spevateľka ľudových piesní, rozhlasová redaktorka a oravská rodáčka Darina LAŠČIAKOVÁ napísala na podnet vydavateľa Milana Stana spomienkovú knižku *Život s piesňou*. Úvodné časti venovala spomienkam na rodičov, súrodencov, detstvo, keď sa začal formovať jej vzťah k spevu a získala skúsenosti z prvých verejných vystúpení. V ďalších spomienkach sa črtajú študentské roky v Bratislave, vystupovanie v Lúčnici a príprava diplomovej práce (Valašská kolonizácia na severej Orave a jej vplyv na ľudovú pieseň). Podstatnú časť knižky však tvorí rozprávanie o nezabudnuteľných ľudoch – postavách z desafročného rozhlasového cyklu relácii z ľudovej klenotnice *Hory, ľudia a pieseň*. Pred čitateľom tak defilujú obrázky o tetke Žatkuliakovej, Magduši, ujcovi Vendelinovi, Štefanovi, gemerských droťároch, speváčkoch zo Srniacieho a pod. Hoci autorka nezabudla ani na príbehy z koncertných vystúpení a vlastné životné krédo (odkazy predkov), v spomienkach D. Laščiakovej dominuje Slovensko s jeho tradíciami, pomáha dnešnej generácii aj nasledujúcim spoznávať krásu i múdrosť ukrytú v ľudovej piesni, čaro dávných čias. Jej spomienky dopĺňajú ilustrácie Milana Stana.

Laščiakovej knižku *Život s piesňou* prezentovalo Vydavateľstvo Štúdio humoru a satiry 14. decembra 2005 v bratislavskom Zichyho paláci na podujatí plnom krásnych melódií, priateľských stretnutí a úprimného slova. Knihu za čitateľom vypravili voňavým ihličím Eva Kristinová a starosta MČ Bratislava Staré Mesto Peter Čiernik.

Lýdia Čelková

Vydavateľstvo Štúdio humoru a satiry venovalo knižku *Život s piesňou* do našej čitateľskej súťaže. Na vaše lístky s kuponmi z 11. strany čakáme do 18. januára.

NEVYUŽITÉ MYŠLIENKY

Vek nemá pointu, ale s vekom prichádzajú pointy.

Róbert Gál, manipulácie, Concordia 2005

BIBLIOGLOSÁR

Steve Parker: Otázky a odpovede.

Ludské telo

Bratislava, Vydavateľstvo Fragment 2005
Preklad Silvia Dzuríková

Publikácia, podobne ako predchádzajúca z tohto edičného radu (*História sveta*), veľmi jednoducho a pútavo odpovedá na 70 otázok z oblasti ľudskej anatómie. Dozvieme sa, prečo sú vlasy rôznofarebné, načo sú kosti, načo sú dobré nechty, prečo sa svaly unavia, ktorý ľudský orgán je najdlhší alebo čo spôsobí vznik modrín. Na konci knižky vás čaká test. Skvelý spôsob, ako vaše dieťa nenásilným spôsobom nado-povať vedomosťami. Určené pre čitateľov od 9 rokov. -ech-

Isabelle Alexiová:

Budeš sa smiať, ale opúšťam Ťa!

Ružomberok, Epos 2005

Preklad Gabriela Uhlárová, Bronislava Markušová

Humorne ladený román francúzskej herečky, moderátorky, novinárky je príbehom slobodnej tridsiatničky Elise a jej priateľa, takmer snúbenca, fotografa Arthura. Hlavná hrdinka, ktorá snívá o veľkej láske, však nemá šťastie, lebo jej nerozlučná priateľka Delphine ju podvedie s Arthurom. Jedno nemilé prekvapenie za druhým, veľké i malé drámy, udobrovanie a rozchody. Nečakané dejové zvraty sú okorené pikantnými dialógmi postáv.

Patricia MacDonaldová: Bez viny

Bratislava, Slovenský spisovateľ 2005

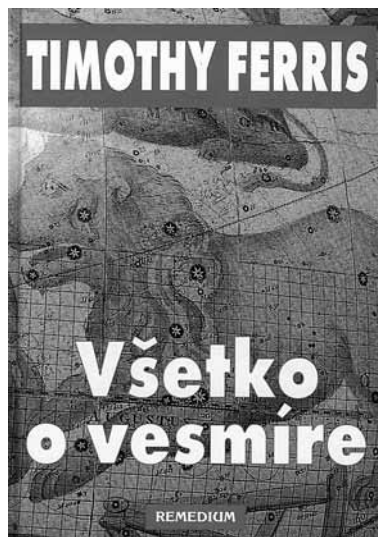
Preklad Anna Pokorná

Keely Bennetová, učiteľka americkej literatúry v Michigene, nájde doma zastreleného manžela a pri ňom vystrašeného syna Dylana. Manžel, ktorý trpel neznesiteľnými bolesťami hlavy, sa rozhodol ukončiť svoje trápenie i trápenie najbližších. Všetky právne záležitosti pomáha vdove vybaví manželov priateľ z detstva Mark Weaver. Po čase sa začne o ňu uchádzať a ich nová rodina sa rozrastie o dcéru Abby, ale dospievajúci Dylan si na nevlastného otca len ťažko zvyká. Rodinné šťastie netrvá dlho – jedného dňa nájde suseda v bazéne pri dome utopeného Marka. Z Keely sa stane dvojnásobná vdova: jej syna upodostrievajú z vraždy. V snahe pomôcť Dylanovi začne Kelly na vlastnú päsť pátrať po možných vrahoch. Rodinná tragédia, následný synov pokus o samovraždu, jej zrazu pomôžu vidieť fakty v novom svetle. Prekvapujúce odhalenia začnú do seba zapadať a naznačujú neuveriteľné riešenia spojené s minulosťou oboch manželov. Osud si s hlavnou hrdinkou naozaj zahral, a tá až ku koncu napínavého thrilleru pochopí, že žila s klapkami na očiach... -lč-

Čo nám povedia hviezdy?

(O dvoch knihách z vydavateľstva Remedium)

Tento tajomný titulok sme si požičali z dobre známych rubrik, kde vám vyčítajú z hviezd úplne všetko. Predpovede patria k obligátnemu folklóru novoročných dní. Vychádzajú z toho, že vesmír, či presnejšie hviezdy, sú tu na to, aby radili človeku. Kozmológ by takéto populárne asi zaradil do kategórie zistení vychádzajúcich zo silného antropického princípu, kde vesmír je obmedzený tak, aby v sebe umožnil život pozorovateľa. Inými slovami: aj kozmológia (ktorá celostne skúma vesmír a všetko v ňom, čím spája poznatky z mnohých exaktných i humanitných vied,

takže predstavuje akúsi modernú polyhistóriu) číta z hviezd – snaží sa však napriek istej miere špekulatívnosti vždy dané javy vedecky objasniť. A tak sa jej napríklad podarilo vyčítať to, že každý z nás šťastie získal aj v žiarivých hviezdach!

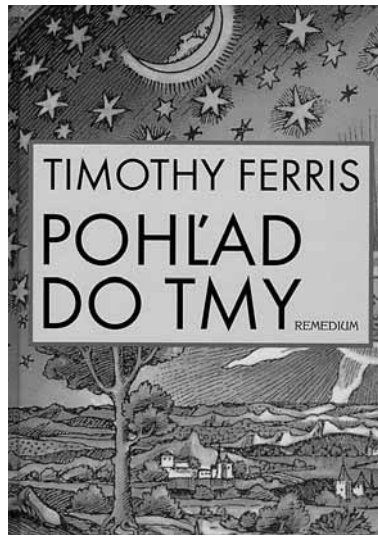
Kozmológia sa vďaka Hawkingovým knihám stala, tuším hneď po futbale, najčastejšou témou rozhovorov bežných súčasníkov. Koho by nezaujímali odpovede na otázky, kde je koniec vesmíru, čo je v čiernej diere, kedy zhasne Slnko alebo aký má priestor tvar. Hawking odpovedá na veľa odvážnych otázok veľmi odvážne, dokonca aj vtipne – u nás bol veľkým knižným a televíznym popularizátorom „vecí vesmírnych“ Jiří Grygar, dnes je to najmä Igor Kapišinský. Vedcov zaoberajúcich sa touto problematikou je v celosvetovom meradle niekoľko de-

siatok. Nie všetci však dokážu predstrieť plody svojich úvah aj ľuďom, ktorým absolvovanie klasickej fyziky v školských laviciach stihlo vyprodukovať doživotnú alergiu na strašné slová typu: konštanta, mechanika alebo frekvencia. Vydavateľstvo Remedium však donieslo na náš knižný trh doteraz neznáme meno inak úspešného vedca a profesora Timothy Ferrisa. (Viac sa o ňom dozvieme na www.timothyferris.com). Na základe jeho kníh ho môžeme spoľahlivo zaradiť k tej stotočnej partii vedcov, ktorá sa nevzdáva publika v ani pre vedu veľmi náročných prípadoch. Navyše vydaním dvoch kníh z rovnakej oblasti naraz sa vydavateľstvu podaril ďalší výnimočný kusok: sklbenie teoretického aj praktického výskumu toho najväčšieho vedeckého objektu vo vesmíre, teda vesmíru...

Kniha *Všetko o vesmíre* (preklad L. Véhner) je teoretická a vyniká logikou úvah, kniha *Pohľad do tmy* (preklad M. Thurzo) je o pozorovaní vesmíru, má charakter osobných výpovedí a je mienená ako príručka amatérskej astronómie. Čitateľ v nich získava komplex fascinujúcich poznatkov v dosiaľ u nás nebyvalej miere. Knižným žargónom by sme mohli povedať, že obe sú pre „trpezlivé zadky“ – dovedna majú vyše osemsto strán a pri danom rozsahu poznatkov sa aj napriek rozsiahlym poznámkam a vysvetľovaniu pojmov čas poctivého čítania predlží o listovanie v encyklopédiách, o zisťovanie súvislostí, o overovanie v iných publikáciách atď.

Ferris jednoducho nemohol začať svoje rozprávanie od nuly, lebo rozsah by potom nezodpovedal dvom knižkám, ale viacdielnej ságe. Napriek tomu je mimoriadne zhovievavý a jeho výklad v dvanástich kapitolách knihy *Všetko o vesmíre* je vyvážené ústretové, či už vedeckou metaforou (napr. kapitola *Čierny Tádž* o tmavej hmote), prirovnaniami (napr. prekonanie jedného milimetra na neutrónovej hviezde sa rovná výstupu na Everest), nadhľadom a glosovaním kolegov-fyzikov. Okru-

hy kapitol sú prirodzene veľmi blízke knižkám už spomenutého Hawkinga, či iných, v niečom je však Ferris hlbavejší, iné zasa vynecháva. Čo je však pre čitateľa dôležité: neilustrovaná kniha si oproti famózne ilustrovaným Hawkingovým úvahám vyžaduje veľkú mieru vizuálnej fantázie; to sťažuje jej prístupnosť. Inak jej, až na niekoľko prekladových a redaktorských maličkostí, už naozaj nič nechýba, aby zostala verná štedrej neskromnosti svojho názvu a spre-vádzala nás zákonitostami od kvantových rozmerov po kopy galaxií. Mimochodom, aby sme nezabudli, dozvieme sa v nej aj to, že atómy uhlí-

ka vznikajú vo hviezdach a náš život je založený na uhlíkovej báze – takže z toho vyplýva, že všetci sme raz boli žiariacou hviezdou...

Kniha *Pohľad do tmy* je špeciálnejšia a počíta skôr s čitateľom-astromom (sú tu zahrnuté prílohy o pozorovateľnosti rôznych vesmírnych objektov, dokonca hviezdne mapy, no tie sú viac propagačné ako použiteľné...). Fyzikálnu terminológiu strieda astronomická, rozprávanie smeruje nielen k odhaľovaniu toho, čo pozorovať, ale aj ako. Ferris ponúka osobné profesionálne zážitky, často napínavé i umelecké opisy pozorovaní spoza ďalekohľadu s nesmierne sugestívnou atmosférou, v presvedčení, že hranice nášho domova nekončia hranicami Zeme.

Rádio DEVÍN | Slovenský Rozhlas 2

Je až zarážajúce, ako sa rozvoj literatúry po storočiach búrlivého rozvoja spomalil, ak ho porovnáme s úžasným rozvojom v iných oblastiach, najmä v rôznych technológiách a počítačoch. To okrem iného znamená, že mnohé, čo v literatúre platilo pred tridsiatimi rokmi, stratilo len málo vo svojej aktuálnosti. Príkladom môžu byť eseje literárneho kritika a prekladateľa Vincenta Šabíka. Vo svojich úvahách sa zaoberal rôznymi oblasťami literatúry, pričom veľakrát dokázal postrehnúť a pomenovať jej problémy tak dobre, že ani dnes na tom netreba nič meniť. Ukážky z jeho prác si môžete vypočuť na **Rádiu Devín** v cykle **Esej na dnes**: prvú vo štvrtok **5. januára o 9.00** pod názvom **Angažovaná múza**, druhú **Kritika a preklad** v tom istom čase o týždeň neskôr **12. januára**.

„Pán Maximilian Skruč bol dnes neobyčajne nahnevaný. Celý deň sa mu nič nedarilo. Mal pocit, že sa dnes celý svet zbláznil, a to ho zarážalo, pretože pán Skruč nemal rád bláznivé veci. Pán Skruč bol významným riaditeľom ešte významnejšej banky Skruč & Máry a bol zvyknutý na to, že všetko je tak, ako si to naplánoval. Netušil však, že práve kvôli tejto jeho vlastnosti, ho všetci podriadení volajú pán Krč. Pán Skruč mal rád poriadok, disciplínu a presnosť. No dnes v jeho banke vládol zmätok. Všade viseli akési nevкусné strieborné ozdoby, hrála hudba, ľudia sa na seba usmievali, potriasali si rukami a objímali sa. Najprv si myslel, že všetkým preskočilo, alebo sú opití, ale keď uprostred svojej obrovskej pracovne zbadal vy-zdobenú jedličku, všetko pochopil.“ Takto sa začína rozprávanie o „vianočnej“ literatúre pre deti a mládež v cykle **Detká abeceda**. Jej autor Peter Karpinský ju nazval **Tam rástla krásna jedlička** a vypočuť si ju môžete **11. januára o 17.00** na **Rádiu Devín**.

Hneď potom o **17.30** vám vyrozpráva dvanásťročná školáčka, ktorú matka vzala k zubárovi, príbeh jedného daždivého popoludnia v Londýne. Prietrž mračien nečakajú, a tak ich lejak nájde nechránené dáždňikmi. Jeden čierny hodvábný im však ponúkne okoloídúci džentlmen. Čo väzí za jeho veľkorysou ponukou? Dozvieme sa v rámci **Svetovej prózy pre mládež** pri počúvaní poviedky Roalda Dahla **Muš s dáždňikom** v preklade Hviezdoslava Hermana.

Na notoricky známe biblické príbehy sa našťastie vždy dá hľadieť novými očami. Na to sa podujala aj mladá autorka Katarína Komiňáková, ktorá priblíži niekoľko príbehov Starého zákona cez ľudské vlastnosti a víťaz vzorca správania. Tak sa v **piatok 13. januára o 19.30** na **Rádiu Devín** budeme môcť zoznámiť s Adamom, Evou, Izákom, Abrahámom, či Mojžišom nanovo. Reláciu počúvajte pod jednoduchosť názvom **Biblické príbehy**.

KNIHA ROKA 2005

Stav k 20. decembru

KNIHA ROKA

Počet hlasov

1. P. Vilikovsky: Čarovný papagáj a iné gýče – Slovenský spisovateľ	41
2. P. Urban: Obrázky z raja – Artis Omnis	35
3. M. Hvorecký: Plyš – A. Marenčin – Vydavateľstvo PT	28
4. D. Podracká: Zielpunkt / Pani Cogito – Sofa	27
5. D. Brown: Bod klamu – Vydavateľstvo Slovart	20

DEBUT ROKA

1. P. Urban: Obrázky z raja – Artis Omnis	38
2. O. Malý: Peklo v raji – SAUL	35
3. P. Nagyová-Džerengová: Chcem len tvoje dobro – Ikar	35
3. Karol D. Horváth: Karol D. Horváth – LCA	27
4. M. Tatár: Takéto haiku – VI. nákladom	22

VYDAVATEĽSTVO ROKA

1. Ikar	73
2. Vydavateľstvo Slovart	38
3. Artis Omnis	35
4. Aspekt	19
5. Slovenský spisovateľ	17

ANKETOVÝ LÍSTOK 2005

1. Na KNIHU ROKA navrhujem:

.....

(autor, názov, vydavateľstvo)

2. Za DEBUT ROKA navrhujem:

.....

(autor, názov, vydavateľstvo)

3. Za VYDAVATEĽSTVO ROKA navrhujem:

.....

Meno a adresa odosielateľa:

.....

(podpis)

Svoje hlasy do ankety Kniha roka 2005 posielajte len na anketových lístkoch, NIE NA XEROXOVÝCH KÓPIÁCH. Platné sú anketové lístky obsahujúce aspoň jednu odpoveď na jednu anketovú otázku, ktoré majú čitateľnú adresu odosielateľa s PSČ a vlastnoručným podpisom. Hlasy posielajte len knižkám, ktoré vyšli v roku 2005. UZÁVIERKA ANKETY je 28. februára 2006.

Objednávam si dvojčlenník KNIŽNÁ REVUE

na rok 2006 od čísla

Cena jedného čísla je 10 SK, dvojčíslo 20 SK. Predplátné 260 SK.

Meno, priezvisko (organizácia)

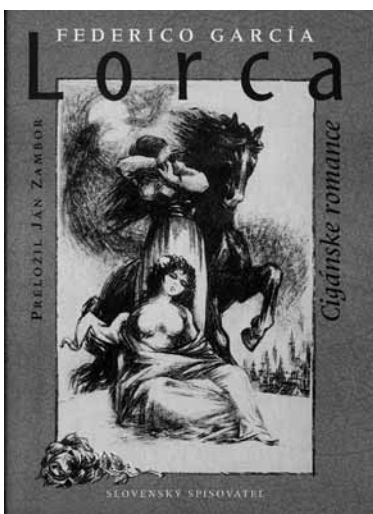
Miesto

PSČ

Ulica

Vyplnený objednávkový lístok pošlite na adresu: Knižná revue, Námestie SNP 12, 812 24 Bratislava, e-mail: krevue@litcentrum.sk

Rokmi overené hodnoty

Federico García Lorca: Cigánske romancy
Bratislava, Slovenský spisovateľ 2005
Preklad Ján Zambor

Po dvoch výberoch (Š. Žaryho s V. Oleřným a J. Šimonoviča) konečne máme preklad celej zbierky F. G. Lorcua *Cigánske romancy*! Je to jeden zo skvostov európskej lyriky. Vznikla začiatkom 20. storočia v kontexte vtedajšieho záujmu avantgardistov o umenie tzv. primitívnych národov. Lorca však tomuto dobovému esteticky vylučnému hľadaniu inšpirácie pre autentické videnie podôb individua, života a najmä pre inováciu výrazových možností poézie, dodal aj hlbší kultúrny rozmer. Fermenty záračna totiž nehľadali ako väčšina jeho súčasníkov v exoticky inaké kultúre Afriky a Ázie, ale s jemu vlastnou genialitou rozpoznal ich dávnu prítomnosť v mentálnej aj literárnej tradícii Španielska a svojej rodnej Andalúzie. Neopreknateľne to vyjadril v komentári ku zbierke: *Kniha ako celok, hoci sa volá cigánska, je básňou o Andalúzii a nazývam ju cigánskou, lebo cigánske je najzákladnejšie, najhlbšie, najaristokratickejšie v mojom kraji, svojím spôsobom najrepresentatívnejšie, a to, čo udržia žeravé uhľiky, krv a abeceda andalúzskeja a univerzálnej pravdy*. V dôsledku toho adresnejšieho situovania sa v dobovom kontexte na prvý pohľad môže sa zdať byť až málo avantgardnou. No práve toto prevedenie za métu avantgardnej estetickej vylúčnosti – paradoxne – otvára Lorcovu zbierku aj najnovším životným problémom a čitateľským očakávaniam.

Cigánska tematika aj osud básnika mali v dobe nástupu fašizmu v Španielsku aj svoj evidentný sociálno-revolučný osten. Najmä preň sa pokúšala prívlastniť si ho predchádzajúca éra. Dnes sa bude do popredia vnucovať súvislosť s aktuálnymi problémami, aké má dnešná Európa aj my sami s Rómami. Lorcov génus však ako prvý vyúsli, že riešenie vzťahu k Cigánom/Rómom nemôže byť iba záležitosťou užas-

nutia nad ich exotickou odlišnosťou, ale aj vecou ochoty pristúpiť na hodnotové zrovnoprávnenie, ba až odvahu osvojovať si cudzie dokonca ako reprezentatívne svoje. Posolstvo nástojenia na osvojovaní si inakosti je zvlášť aktuálne v dnešnej dobe, pre ktorú sa stáva príznačným silnenie dialógu medzi odlišnými kultúrami (vrátane hrozieb globalizácie) a limitnou vnímavosťou voči menšinám. V tematickej rovine je dobre čitateľné (viď konštantné prisudzovanie dôstojnosti a hrdosti, rytierskosti a nesmiernej ľudskej vnímavosti svojim postavám). Slabšie je to s jeho čitateľnosťou v umeleckej realizácii (ktorá sa pohybuje od inovácie menšinových – cigánskych – foriem výrazu až po kreolizáciu španielskej postsymbolistickej poézie; viď civilistickú „metalizáciu“ prírodných motívov: *vtáky prizmy, oči ortuťové* a pod.). No nemali by sme ho prehliadať aspoň vo viditeľných pohyboch sujetu (napr. v tom ako Preciosa hľadá záchranu nie u španielskeho dona, ale u prístahovalca Angličana!). Prítom nám básnik svoj postoj neponúka ako tézu, ale v podobe fascinujúcich útržkov ľudských osudov.

Lorcovo básnické nasadenie v oblasti tematiky, žánru aj výrazu je mimoriadne. Zbierka síce obsahuje len osemnásť romancí, no básnik v nich priam rozohral koncert tejto španielskej žánrovej formy. Za svoj najväčší inovačný prínos považoval obohatenie pôvodného epického podania o prvky moderného lyrizmu. Z tohto aspektu sú najpríznačnejšie tie texty, v ktorých položil dôraz na rekonštrukciu sebaaprevizovania sa postav v vypätých situáciách (*Preciosa a viator, Námesačná romanca, Cigánska mniška, Romanca o čiernom žiali* atď.). Dôkazom toho, že to nebolo čosi jednoduché, sú prípady inkrustovania príbehov lyrickými časťami (najočividnejšie v *Žarte o jazdcovi donovi Pedrovi*, skrytejšie v *Romanci o španielskom žandárstve*). No varí najoriginálnejším plodom tohto úsilia sú opisy výjavov barokových súsoší v troch romanciach-ličeniach (*Svätý Michal, Svätý Rafael a Svätý Gabriel*). Jadro zbierky tvoria klasické romancy príbehy zo života Cigánov. No ich tematicko-žánrovú škálu básnik rozohral od klasického spracovania baladického námetu o uchvátení človeka nepriateľskou prírodnou silou (*Romanca o lune, lune*), cez variant s možnosťou záchranu v iného človeka (*Preciosa a viator*), priam reportážne črty zo života (*Ruvačka, Smrť Tonka Camboria*...), až po už spomínané rekonštrukcie vnútorného prežívania tragiky vlastného života (*Mŕtvy z lásky*) či až zánik alebo ironické prekrútenie príbehu (*Žart o jazdcovi donovi Pedrovi*). Prítom neváhal tento rámcový prekročiť smerom ku kresťanskej legende (*Umučenie svätej Eulálie*) či starozákonnému príbehu (*Tamar a Amnon*). Táto všadeprítomná variabilita obdivuhodne pomáha vyvolávať predstavu o tragickiej nestabilnosti ľudských osudov a o nezvládnuteľnej hybnosti telesných (videných pantheisticky) aj duchovných vášni účastníkov v nich. Zážitok z turbulentnosti života a ľud-

skej psychiky musí byť aj pre toho, kto nie je školený na vnímanie naznačených súvislostí a skrytých vlastností textov, doslova šokujúco nádherný.

Fundovaný predslov a detailné záverečné vysvetlivky prezrádzajú, že Ján Zambor pristúpil ku svojmu poslaniu na základe dôkladného poznania najnovších španielskych výkladov zbierky aj predchádzajúcich slovenských a českých skúseností s jej prekladaním. Vyhol sa Žaryho voľbe zachovať dojem hladkej piesňovosti aj za cenu istých zjednodušení, ale aj Šimonovičovej konkretistickej ambícii exponovať naopak zmyslovú expresivnosť básnických obrazov, miestami aj za cenu citelnej strnulosti výrazu. Zambor sa rozhodol pre maximálne možnú vernosť originálu, a v tomto smere je výsledok jeho úsilia obdivuhodný a badateľne odlišný. Pri hľadaní potrebných variácií na jednu dvojsamohláskovú asonanciu prejavil – vzhľadom na našu rýmovú konvenciu – obdivuhodnú invenciu aj odvahu. Nezľakol sa rizika, že jeho dôsledné riešenie môže u bežného čitateľa vyvolať aj dojem nízkej umeleckosti či umelosti. Pravda aj jeho esteticky exkluzívny zámer neuhnúť od Lorcovej zásady stavať celú básňu na jedinej asonancii ho na niektorých miestach zaháňa do úskali štýlovo cudzích formulácií (typu: *v alkovi vo veži zvodne; skryté, rozmermi nič skromné*, obe s. 51; *v dlhom skalnom bokoryse*, s. 80), a inde mu poskytol príležitosť k prekypeniu výrazovej štedrosti (viď *Druhá lagúna* v romanci *Žart o jazdcovi donovi Pedrovi*). Spolu s ľahkosťou, s akou Lorca priam bravúrne hromadí detaily, prístavky a rozvíjajúce vedľajšie vety (viď množstvo pričastí!), je to najťažší prekladateľský oriešok. Miesta, na ktorých sa zrozuje významová perspektíva (*Sedem vtákov prizmy lieta / v sivej sieti zamotaných?*, s. 42; *Posledný tlmenej zášum / košelu jej dvíha, schvátí?*, s. 43) alebo stráca zmysel (*Sedem krikov, sedem krvi, / sedem makov, v každom dvoje – čoho?*, s. 70), naznačujú, že Lorcove romancy ním zostávajú aj naďalej. (Niečo mohla vylepšiť vari aj redaktorka: *Už sa nahor na terasy* s. 39 – už sa nahor terasami?; *Kridlo dlhých výkrikov / v zástavke na streche vzlieta*, s. 79 – vo vlajke zo strechy vzlieta?; *Chytenie* s. 61 – zľapanie? atď.) Tieto jednotlivosti nie sú kazmi, ktoré by mohli spochybniť inovačnú plnosť prekladateľového výkonu. Sú to skôr znamenia nepodajnej svojbytnosti každej veľkej poézie a cudzej reči, ktoré nemožno raz navždy prekonať, len sa o to znovu a znovu pokúšať.

P.S.

Okrem nesporných umeleckých a informačných kvalít má vysokú úroveň aj ilustračné a typografické vybavenie knihy. Naozaj hodné edície *Kruhu milovníkov poézie*. Atmosféru autentickosti umocňujú najmä poväbné kresby samotného básnika. V záplave dnešných reklame kriklavých vydání na jedno použitie táto starostlivo vypravená kniha svieti ako bibliofilský skvost, čo ju predurčuje na to, aby sa stala vzácnym darčekom.

Viliam Marčok

Matičarska Zlatá niť

Janko JESENSKÝ
Slnčný kúpeľ
(najkrajšie prózy)

Martin, Matica slovenská 2005
Pripravil a doslov napísal Bc. Igor Válek

Martin KUKUČIN
Na podkonicom bále
(najkrajšie poviedky)

Martin, Matica slovenská 2005
Pripravil a doslov napísal Mgr. Igor Sokolík

Ladislav NÁDAŠI JÉGÉ
Príbehy z našich dejín
(Svätopluk, Kuruci)

Martin, Matica slovenská 2005
Pripravil a doslov napísal Mgr. Igor Sokolík

Matica slovenská sa podujala na užitočnú a chvályhodnú prácu – znovu vydať diela slovenských klasikov v edícii *Zlatá niť* v príťažlivej forme s výnimočnou dizajnerskou úpravou. Diela tak majú možnosť nanovo sa dostať do knižníc a zbierok a vníkať, respektíve vrátiť sa do povedomia čitateľskej, ale aj študujúcej verejnosti. V edícii *Zlatá niť* vyšli aj tieto tituly: Jozef Gregor Tajovský *Maco Mlieč a iné*, Ladislav Ťažký *Aj v nebi je lúka*, Milo Urban *Za Vyšným mlynom a iné prózy*, Ivan Horváth *Európa koktail*.

Troch spisovateľov a veľikánov realizmu a modernizmu slovenskej literatúry snáď netreba čitateľskému publiku obzvlášť predstavovať.

Janko Jesenský patrí k spisovateľom a presadzovateľom modernizmu v slovenskej literatúre začiatku 20. storočia. Robí tak jednak vo svojej básnickej tvorbe, ktorá sa do výberu nedostala, no najmä v kratších prozaických útvaroch, ktoré vychádzajú už pred prvou svetovou vojnou a koronovala ich veľhlasná zbierka *Malomestské rozprávky*.

Modernosť Janka Jesenského je možno dnes ťažko pochopiteľná, pretože formálne sú jeho diela naplnené anachronizmami, archaizmami. Ani útvary, ako jeho novelissimá, alebo fejtóny neboli pre danú dobu neznáme, či nepoužívané. Modernosť autora spočíva v kritike, v obsahu diel, ktoré nazerajú a krutým posmechom a ironiou trestajú súdobého občana provinčného mesta, ktorý pobral veľkopanské a veľkomestské maniere. U Jesenského nenarazíme na nepochopiteľných ľudí minulého storočia, ktorí by nám nemali čo povedať; naopak, od nich sa môžeme priučiť tak faktu, že patríme do civilizácie, ktorá sa orientuje a smeruje takmer výhradne len sama k sebe a svoje návyky, ale aj zlovyky mení len veľmi pomaly a nerada.

Martin Kukučín a Nádaši Jégé, oravskí rodáci, sú si pomerne blízki svojimi životnými cestami – obaja študovali v rovnakom období medicínu v Prahe a zapájali sa do kultúrneho diania v spolku Detvan. Ich tvorba je ale o poznanie rozdielna.

Z Kukučínovho diela nám zostavovateľ v predkladanom výbere ponúka skoršie prózy autorovho tvorivého obdobia ešte z čias jeho oravského učiteľovania, teda z konca 19. storočia *Veľkou lyžicou, Neprebudený, Keď báčik z Chochoľova umrie, Na podkonicom bále a Dies irae*. V nich pisateľ prelína odlišné svety a dáva vyznieť hodnotovým rozdielom medzi dedinským spo-

čerstvom roľníkov, remeselníkov a panstva. Realisticky, ba až romanticky pohľadza dedinského človeka, ktorý, nepopiera, má svoje muchy, no ešte je schopný nápravy a sebareflexie. Príručka pritom väčšinou vzhádza nie zhora nadol, teda od mocnejšieho k slabšiemu, od bohatšieho k chudobnejšiemu, staršieho k mladšiemu, ale presne naopak. Kukučín svojim úžasným rozprávačským talentom dá vyniknúť akejsi fatalnosti, nezvratnosti a zodpovednosti za každý jeden život, pričom, ale to nie je pravidlo, ho ako jeho dobrý tvorca necháva dospieť k tomu lepšiemu, spásnejšiemu koncu. Niekedy tento fakt vytvára dojem prílišnej schematickosti a rozprávkovej polarizácie dobra a zla, ktorú autor umocňuje svojim moralizátorským vkladom (napr. *Dies irae*).

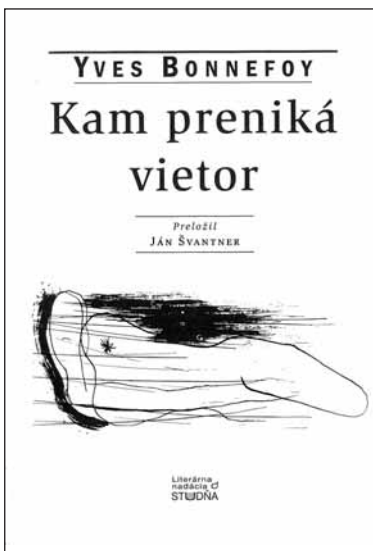
Na rozdiel od predošlého autora je Ladislav Nádaši Jégé realistom pesimistickým. Dáva to najavo aj vo svojich dvoch historicky zameralých prózach z predkladaného výberu – *Svätopluk a Kuruci*. Hoci autor uznáva dejinné miesto a úlohu postáv veľkomoravskej histórie – Svätopluka, Rastislava aj ich družín, jeho zámerom je skôr poukázať na ich ľudské pohnútky, činy, vlastnosti ale aj slabosti. Dejinné ukotvenie príbehu, ako v závere zostavovateľ pripomína, má umocniť národné cítenie čitateľa, ale nezaprie ani univerzalizmus ľudského ducha, ktorý trpí, aspoň u Jégého, v rôznych obdobiach svojej existencie na tie isté neduhy. Jégé nezaprie svoj príklon k naturalizmu, opisuje scény s razantnosťou, používa pri tom jednoduchý, regionalizmami a archaizmami okorenený a, popravde, trochu kostrbatý jazyk.

Takéto vydávanie má, samozrejme, aj niekoľko háčikov. Výberové dielo bude vždy trpieť subjektivnosťou jeho zostavovateľa, neponúkne to, čo by možno skúsenejší čitateľ očakával, že by sa v úzkom priezore kvality mohlo objaviť. Napriek tomu, ako sa aj v charakteristike edície uvádza, zbierky sú určené najmä bežnému čitateľovi a študujúcej mládeži.

To, čo sa od študujúcej a maturujúcej mládeže žiada, teda mať aký taký prehľad o živote a pôsobení spisovateľa a uviesť výpočet jeho základných diel s krátkymi charakteristikami spíňajú aj štúdie k jednotlivým výberom. Sú síce trochu suchopárne a školometské, ale prečo by také nemali byť, keď toto je stále preferovaná a očakávanou formou učenia sa slovenskej a svetovej literatúry. Navyše stereotypne (a anachronicky) okorenené vyzdvíhovaním národných myšlienok v jednotlivých dielach, ktoré by si autori medailónov pri niektorých mohli len s bázňou želať. Počin Matice slovenskej je výborný. Treba si ale uvedomiť, že v iných krajinách vychádzajú diela klasikov národných literatúr v niekoľkonásobne častejších reediciách. My akoby sme zaspali, čítame možno dosť, no natíska sa nám stále mnoho balastu oproti nevtieravosti našich „overených“ hodnôt. Uvidíme, či Matica slovenská prekročí svoj tieň a ponúkne svojim čitateľom aj menej kánonizované diela. Napriek tomu, nech je im a ich dobrej snahe chvála a nech tieto knihy berie do rúk čo najviac študentov.

Eva Ťapajnová

Van smrti, dych kameňa

Yves Bonnefoy: Kam preniká viator
Bratislava, STUDŇA 2005
Preklad, doslov a životopisnú poznámku napísal Ján Švantner

Poézia Yvesa Bonnefoya je na Slovensku známa od 60. rokov, keď sa zjavovala v časopiseckých prekladoch a potom roku 1966 vyšiel výber z nej knižne pod názvom *Včera, keď vládla púšť* v preklade Michala Bartku. Takmer 40 rokov od tohto vydania prichádza básnik a prekladateľ Ján Švantner už s koncepciou priblíženia celoživotného diela básnika, narodeného roku 1923. V jeho výbere nachádzame básne zo zbierok *O pohybe a nehybnosti Douve* (1953), *Včera panujúca púšť* (1958), *Na vnadidle prahu* (1975), *Čo bolo bez svetla* (1987) a *Ohnuté dosky* (2001).

Bonnefoyova lyrika si kladie celý rad zložitých, jemne štruktúrovaných otázok, akoby stojaca vždy na prahu človekovej existencie, ľudskej nádeje. Básnikovým možno kľúčovým slovom i pojmom z prvých zbierok je smrť („*van smrti*“), ktorá je všadeprítomná, pozoruje „*smiešne hry v úkone zomierania*“ a akoby ani nečakala, len pristoje.

Bonnefoy nie je básnik senzitivnej nálad, ale hlbokého filozofického nastrojenia, s akým vníma svet okolo seba a čas v jeho premenách. Prírodné motívy mu

slúžia na vyjasnenie, akési precúdenie základných filozofických a mravných problémov jednotlivca, ony mu odpovedajú z iného brehu poznania. Popri smrti sa mu erbovými slovami stávajú aj kameň či hlas, alebo vták (len básni s názvom *Kameň* je v knihe 8); „*preto sa tak často vracia k tým istým javom a motívom /.../, aby vždy znova uchopil jedinečnosť každého predmetu v jeho singularite a neopakovanosti*“ (Ján Švantner). Bonnefoy akoby aj vždy znova a znova skúmal „nosnosť“ slova, ktoré použije v básnickej reči, jeho silu i účinky; ako básnik rozvažujúci nespolieha sa na náhodnosť, iskru, z ktorej by vykresal básnický obraz, naopak, prináša mu ho kompaktno uchopená, uzavretá myšlienka. Usiluje sa o konkrétnu, priam fyzickú farbou naplnenú lyriku, nezabavuje ju však metafyzických tajomstiev a ich rozkrývania.

Citlivé, pozorné prebásnenie Jána Švantnera ukazuje tohto básnika v polohách blízkych pesimizmu, v konečnom dôsledku to však celkom neplatí, lebo spoznávame územia možno síce dočasne bez slnka, no rozsiahle a akoby večné, územia, „*kam preniká viator*“.

Viera Prokešová

Citujeme...

„Nedávno som si uvedomil, že je toľko slov, ktoré majú v sebe zašifrovaný odkaz na videnie, pozeranie, divanie sa – div. Človek potrebuje víziu, skutočné videnie. Nie nezrozumiteľný blábot autorit, ale transcendentálny skok alebo posun, pochopenie posunkovej reči kozmu, ktorej slovami sme my. Spisovnými aj tými ešte nenapísanými... Reč je zázračná. Koľko-toľko mi napovedia aj ľudia, ktorí si predsavzali, že mi nepovedia nič.“

Ján Litvák: Živorodka. Lovkyňa ľudí
Bratislava, Vydavateľstvo Spolku slovenských spisovateľov 2005

Ženský obrodenci!

Jana Juránová:
Misky strieborné, nádoby výborné
Levice, K. K. Bagala (L. C. A. Publishers
Group) 2005

Misky strieborné, nádoby výborné je titul divadelnej hry s jedným dejstvom a o mnohých neporozumeniach. Z hrobov na javisko vstanúšie manželky a súčasnice štúrovcov po svojom, poviem rovno, trochu ako sliepky preberajú vlastné životy po ich bokoch. Po bokoch veľkých mužov nášho národa, s ktorými ony, ak nezdieľali až tak často postel, tak aspoň domácnosť a potomstvo. Národnársky zápas si vysvetľujú tak, ako vedia a môžu, veď prečo by aj nie? Pýtal sa ich niekto, či ho chcú alebo nie, či mu rozumejú alebo nie? Ony sa vyznajú v kvetoch, ľúbostných listoch a výchove detí. To im stačí. I ženám aj ich slovutným manželom. Jediná Adelka nepochodila, keď vysoko rúbala, až k samému Štúrovi. A ako je dobre známe, ten mal na pletky so ženami málo času, keďže neustále potreboval mladých slovenských juncov obzerať a priťahovať do svojho Tatrínu: „Adelka: Ja som nechcela byť jeho múzou. Chcela som mu pomáhať v jeho úsilí. Chcela som, aby jeho vec bola aj mojou vecou, ale on mal okolo seba dosť mužov, mňa k tomu nepotreboval. Ani na rozhovory ma nepotreboval. Prekážala mu moja krása, ktorá sa ho netýkala, hoci vedel, že by sa ho mala týkať, vyrušovala som ho. A pri tom zabúdala, že existujem. Hurban: Štúr, keď zbadal v škole na prednáškach doktorú peknú tvár mládenčovu, staral sa, ako by ho dostal k štúdiám národným. A k tomu sokolie jeho oko ešte striehlo, kde ktorý talent by polapil a do svojich kráčov uviesť mohol.“ (s. 63–64) Nerozumejú si navzájom; muži nerozumejú ženským túžbam, prehovávajú k nim zo svojich piedestálov, ženy pretrpia chlapecký zápal za vec, veď hlavná vec, že im porodili zdravé a vychovali hodné deti

a občas sa im dostane pohľadania v liste z revolučného frontu. A niektorým ani toľko. No ani medzi rodmi samotnými, samozrejme, nejestvuje dokonale porozumenie; nevydatá a priskoro zosnulá Adelka nemôže pochopiť Aničku Jurkovičovú, spokojnú manželku a matku siedmich detí, Marina Sládkovičovú ženu Antóniu, ktorá žije s jeho inou múzou na perách.

A chlapi? Juránová nám štúrovcov predstavuje v trochu inom svetle, aké sme pobrali v školách. Vyberá z autentických prameňov state, ktoré zaujímavou vpracúva do diela a dokresluje nimi takú častú nekompatibilitu v ľudských vzťahoch; hra sa zvrháva do replík s oneskorenými ozvenami u súbesedníkov. Juránová konečne rozčerila hladinu zotrvačnosti a ponúkla iný, bizarejší a nie natoľko historiou a ideológiou zaťažený a statický, skamenený obraz našich obrodencov. Dala im iný rozmer tým, že sa pozrela cez svoje oči ženy nespokojnej so stavom videnia sveta. Avšak, aj to je len ďalšia z možností, ako sa na svet pozerá a vynechať pri tom azda i mnoho iných uhlov. Z hry preto vykúka jej (feministický) zámer občas trochu umelo a bizarnosť by sa bez tejto ideovej príťaže dala využiť občas aj efektívnejšie. Lenže, nestratila by sa potom celá idea?

Samu autorku netreba slovenskému čitateľovi zvlášť predstavovať. Vďaka jej čínorodej publicistickej práci (pre rozhlas, časopisy...), ale aj širokej publikačnej činnosti (knihy poviedok, dve knihy pre dospievajúceho čitateľa...) si vyslúžila uznanie ale aj kritiku. Radí sa medzi autorky orientované k feministickému filozofii. Dodajme, že patrí k tomu málu slovenských spisovateľiek a spisovateľov, ktorým vyšli ich knihy už v niekoľkých zahraničných prekladoch.

Chvályhodný zostáva fakt, že vydavateľstvo otvorilo brány aj feministickému literatúre a vydalo knižne toto dielko, ktoré je na svete už takmer desať rokov.

Eva Ťapajnová

Tajné slobodomurárske dejiny Bratislavy

Katarína Hradská:
Slobodomurárske lóže v Bratislave
Bratislava, Albert Marenčin –
Vydavateľstvo PT, Vydavateľstvo Ivana
Štefánika 2005

O málokom pretrváva podnes toľko mýtov, legiend a dohadov, možno aj nedorozumení a pocitov nedôvery, ako o slobodomurárskych lóžach. Nadvihnúť aspoň trochu závoj tohto tajomstva pre širokú verejnosť sa pokúša Katarína Hradská vo svojej najnovšej knihe **Slobodomurárske lóže v Bratislave**.

Aby autorka mohla poodhrnúť rúško tajomstiev lóží, musela začať svoj výklad širšie a „od začiatku“. Zoznamuje nás preto aj so staviteľmi veľkolepých stredovekých chrámov i s tradíciou, ktorá má svoj začiatok pri stavbe Šalamúnovho chrámu roku 950 pred n. l. Neponúka nám teda len výklad o bratislavských slobodomurárskych lóžach, ale sprevádza nás dejinami slobodomurárstva najmä v Anglicku, Francúzsku, Nemecku, Rakúsko-Uhorsku, Predlitavsku i Zalitavsku, a nakoniec aj na našom území a v Bratislave. Čitateľ od začiatku nadobúda dojem, že vie, prečo je so slobodomurármi spojených toľko záhad, tajomstva, mystiky či priam mysterióznosti. Je si takmer istý, že vie, prečo slobodomurárov považovali skôr za bližších peklu než nebu a nepomohla im pritom ani ich rozsiahla filantropická činnosť. Slobodomurárska zásada mlčanlivosti, ktorú

uctievali, kult špecifických obradov a verejnosti nepochopiteľných symbolov i osobitého spôsobu vyjadrovania boli na to priam ako stvorené.

Po staviteľoch sa do lóží prijímali aj aristokrati, duchovní, veľmoži, neskôr učenci, lekári, právnici, konštruktéri, polytechnici, profesori, bankári, továrnici atď. Autorka nás oboznamuje aj s ich náboženskou a rasovou toleranciou, s osvietenskými prvkami v ich koncepcii a s ich cnosťami. Za slobodu vo viere (teda za náboženskú toleranciu, ale v inej interpretácii za náboženskú vlačnosť) a v myslení (vlastne za voľnomyslienkarstvo) sa im dostalo aj pápežského odsúdenia. Dozvedáme sa však aj o stanovách jednotlivých lóží, ktoré majú svoju výpočetnú hodnotu, o počtoch, typoch a prepojeniach jednotlivých lóží, v ktorých je zaujímavá aj jazyková otázka. V skorších lóžach bola na našom území komunikačným jazykom latinčina, neskôr nemčina, maďarčina, slovenčina a čeština, často sa však pestovala viacjazyčnosť. Dozvedáme sa, čo to všetko znamenalo byť členom lóže, ako to bolo s konfesionálnou otázkou lóží: sprvoti Židia do nich nemali prístup, neskôr však vznikli aj čisto židovské lóže. O to ľahšie sa potom roku 1938 likvidovali, o to ľahšie sa šíril názor, že lóže sú žido-bolševickou záležitosťou, v čom zohrala svoju významnú úlohu aj súdoba tlač.

Autorka ukazuje, že sa nikdy nepotvrdilo, že by slobodomurári vyvíjali nejakú deštruktívnu činnosť proti štátu

a nie je pravda ani to, že stáli na čele politiky: politici sa dostali do lóží len výnimočne, veď lóže boli podľa stanov lóže apolitické... Napokon nie je nezaujímavé ani čítanie o donátorstvách (židovská lóža Fides pred svojim neodvratným zánikom darovala najväčší podiel majetku Matici slovenskej), ale ani o habaní majetku lóží, na ktorom sa roku 1938 priživila najmä Hlinkova garda.

Autorka preskúmala mnoho archívov, vrátane policajných hlásení. Treba jej poďakovať za túto prácu. Čitateľ po prečítaní knihy bude mať však aj tak pocit, že stále ešte jestvuje okolo slobodomurárskych lóží (aj v Bratislave) príliš mnoho otvorených otázok.

Slavomír Ondrejovič

Slnečné verše

Ondrej Nagaj: Od čoho má slnko kľúče
Žilina, Knižné centrum 2005
Ilustrácie Ján Vrabc

Básnik a autor viacerých pozoruhodných básnických zbierok pre dospelých, Ondrej Nagaj, sa opäť prihovára aj detskému čitateľovi. Po leporelách, veršovaných hádankách a rečňovankách z minulých rokov ponúka pôvabnú knižku básničiek.

Dieťa sa v nej dozvedá, na čo všetko je slniečko potrebné, kde všade si „koná svoju robotu“, bez ktorej by nebol možný život. Knižka sprevádza čitateľa prírodou, oboznamuje ho s kvetmi, rastlinami, vtákmi, živočích-

mi, približuje ich spôsob života, zvyky – a to všetko hravo, cez ľahko pochopiteľnú metaforu. V básničkách zaznejú aj ekologické motívy (*Rozhovor s potokom*), knižka vedie dieťa ku láske k zvieratám, k starostlivosti o ne (*Psík z ulice*), k ziskavaniu vzťahu k nim (*Morčatá*). Autor modernizuje tematiku detského verša (*Vrabc a mobil*), prináša nové motívy, zároveň však zdôrazňuje tradičné hodnoty domova, rodiny, citových vzťahov v nej. Nápadité veršičky deti iste zaujmú, aj rozosmejú – napríklad v prípade pstruha, ktorý získal krásne sfarbenie od dúhy (*Pstruhy*)... Taktiež učia deti dívať sa na svet novými očami, objavovať vo veciach nové stránky, vyhľadá-

vať podobnosti či rozdiely – a čo je dôležité, učia deti aj vzťahu ku knižkám, k čítaniu (*Pismenká*).

Z realistických, do detailu prepracovaných, ilustrácií vanie, podobne ako z veršov, atmosféra útulnosti, vystupuje z nich obraz sveta, voči ktorému možno mať dôveru a možno sa v ňom dobre cítiť. Sveta presvetleného a príjemne prehriateho slnkom.

Na záver mi nedá nespomenúť ešte jednu vec: fakt, že na vydanie textami aj ilustráciami priťažlivej knižky prispeli viacerí sponzori z autorovho pôsobiska. V čase neveľmi priaznivom na vydávanie pôvodných kníh možno takéto gesto oceniť ako záslužný čin.

Etela Farkašová

Náboženstvo ako prostriedok

Jarmila Drozdíková: Lexikón islámu
Bratislava, Kalligram 2005

Dôležitosť publikácie tohto typu v dnešnom svete je nepopierateľná. V súčasnosti zrejme väčšina z nás spája (aj nevedome) pojem islámu s terorizmom a fundamentalizmom. Po mnohých teroristických útokoch sme muslimov začali považovať za skupinu s radikálnou protizápadnou ideológiou, čo prameni najmä z pokriveného výkladu islámu, ktorý nemá nič spoločné s pravou islámskou vierou a odmieta ho väčšina muslimov (Mustafa Akyol).

Naše storočie charakterizujú vo vzťahu k islámu dve koncepcie: tradičný islám, ktorý sa snaží ľudí učiť, ako majú nažívať v súlade s Božou vôľou a militantný (neofundamentalistický) islám, ktorý aspiruje na vytvorenie nového svetového poriadku a je založený na sloganoch, heslách, no nie na teologických argumentoch – je v rozpore s mnohými príkazami islámu. Tradičný islám napríklad zdôrazňuje požiadavku bezpečnosti civilistov v pripa-

de vojny. Teroristické útoky túto zásadu porušujú...

Kde hľadať príčiny danej situácie? Zrejme aj v postavení muslimov v západnej spoločnosti, kde z veľkej časti patria medzi ekonomicky znevýhodnených. K tomu ešte treba pridať kultúrnu, jazykovú izoláciu a rasové rozdiely. „Západňuje spôsob života“ im dáva pocit dvojakého odcudzenia: za svoju vlasť nepovažujú ani krajinu, odkiaľ pochádzajú, ani tú, v ktorej žijú; sú „kultúrne vykorenení“. „Zlatá stredná cesta“ medzi islámskymi tradíciami a západným spôsobom života, spôsobuje v ľuďoch žijúcich na takejto kultúrnej križovatke pocit viny, ktorý môže viesť práve k príklonu k radikálnemu neofundamentalizmu. Dôvody, prečo je pre muslimov lákavý, sú rôzne, ale možno vysledovať tri základné odpovede. Prvou je chudoba a bezútešnosť života, druhým zdrojom sú politické omyly Západu z minulosti aj prítomnosti, tretím vysvetlením je konflikt medzi tradičným islámom a moderným svetom.

Ako východisko sa javí možnosť novej interpretácie islámu, ktorá muslimom môže pomôcť k vytvoreniu mo-

derného prístupu k životu bez rozporu s ich vierou. Politickú ideológiu militantného islámu treba zbaviť legitimity tým, že sa bude poukazovať na odklon od skutočného islámskeho učenia.

Lexikón podáva stručné definície náboženských a právnych terminov, krátke profily osobností, ktoré islám ovplyvnili. Predstavuje náboženské sekty, politické hnutia a militantné skupiny. Uvádza kľúčové historické udalosti a informácie o muslimských krajinách a o krajinách s významnou muslimskou menšinou spolu s historickým prehľadom.

V lexikóne sa stretávame s novým prepisom arabských slov, (dodržiavam ho v tomto príspevku), ktorý je v súlade s návrhmi na zmenu prepisu arabských mien a terminov najnovšieho *Slovníka cudzích slov*: napr. muslim namiesto moslim, islám miesto islam. Bližšie informácie a dôvody sa dočítame v autorkinom úvode k lexikónu.

Oboznámením sa s problematikou islámu môžeme aj my aspoň malou mierou prispieť k preklenutiu priepasti rozdielnych kultúr.

Michaela Geisbacherová

Na noži

Ako ďaleko je od abecedy k Joycovi

Generácia / prvý zborník
Bratislava, Limerick 2005

Literárny klub Generácia je svojimi tvorivými aktivitami a prezentáciami spomedzi iných klubov na Slovensku jeden z najznámejších. Vydal už niekoľko zoznítkov tvorby vlastných členov a vďaka Miestnej knižnici v Petržalke má aj akési kamenné zázemie i kontakt so známymi spisovateľmi. Vystúpenia jeho členov napríklad na Bibliotékach patria k najpestrejším a dosť sledovaným programom. Pri negulatom jedenástom výročí vychádza členom klubu nenápadný, strojovo striedmy zborníček. Nájdeme tu básnické a prozaické texty od takmer dvadsiatky autorov – ak by ste chceli vedieť o nich aspoň základné informácie, máte smolu. Odhládnuť od tohto malého, ale dôležitého a naozaj zbytočného nedostatku, treba vyzdvihnúť tvorivý elán, ktorý cítiť v pozadí každej poviedky či básne. Ale to tiež nie je všetko, od písacieho a prepisovacieho k tvorbe je asi tak ďaleko ako od abecedy k Joycovi. A to je asi aj rozhodujúci moment pri posudzovaní jednotlivých tvorcov, teda, či ich tvorivý potenciál dokáže oslaviť čitateľa, alebo je len výrazom sebauspokojenia. Ďalší problém súvisí s tým, ako skĺbiť aj nápadité fragmenty do poviedkového alebo básnického celku – túto ruptúru neprekonal okrem Miloša Ferka a M. M. Janoškovej, aj to s istými rezervami, nikto. Ďalší problém ide ešte hlbšie, až k jazyku literárneho diela, a tu je to už naozaj od buka do buka. Pokračovať nemá zrejme zmysel a nikomu nechcem brať radosť z „tvorivého aktu“, len, priatelia, občas musíme byť na seba tvrdí...

Radoslav Matejov

António Lobo Antunes: Hra o prekliatych

Ako to, do riti, jazdíš?, ozvala sa Ana, takto si o chvíľu rozmlátíme hlavu o sklo, a ja som si pomyslel Zobral som si kravu, na vlas rovnakú ako jej matka, keby bolo po jej vôli, trávil by som život čupiac nad lokomotívami a vozňami na pôjde páchnucou zdochnutými sovami. Na diaľnici sa objavovali a mizli smerovky a názvy miest, strapce domov sa krčili v temnote: Ak máš chuť šoférovať tento krám, zastavím na krajnici a vymeníme sa, povedal som a vyhol som sa ďalšiemu kamiónu, ale nežer mi nervy s tými svojimi múdrostami (cigara Edwarda G. Robinsona sa mi opäť objavila v ústach), a ak si myslíš, že so mnou budeš robiť to, čo tvoja matka s tvojím otcom, tak sa hlboko mylíš. Teplý vzduch vnikal donútra škárami v karosérii, rozduchával mi vlasy, otváral golier, štekli chlpy na hrudi a unikali: diaľnica skončila, reflektory vyťahovali z noci domy natlačené na sebe ako pubertické rezáky a otrávene ich pluli späť do temnoty, A čo také robila moja matka s mojim otcom?, opýtala sa Ana bezfarebným hlasom, a pozor na jazyk, vzadu sedí môj brat, radšej som zmĺkol a sústredil sa na cestu, nevyslovil som, že je z odpornej rodiny kráv a paroháčov, ktorí sa navzájom pozierajú v tom svojom domisku v Guadiane, natáhajú sa o dedičstvo, nenávidia sa, okrádajú, utláčajú, ničia, a to všetko pod cigaretovou špičkou a štipľavým pohľadom starého otca, ktorý rozvalený v hojďacom kresle v obývačke, s úžasným zadosťučinením pozoroval agóniu svojho potomstva, akoby neuniesol, že niekto prežije jeho koniec, že niekto bude nehabne žiť ďalej po jeho smrti, akoby chcel svoje majetky a ľudí stiahnuť so sebou do neznámych podzemných bažín, akoby si prial ich smrť a vychutnával ich pomalé rozplývanie v zabudnutých hmlách minulosti. Teraz bol pripútaný k posteli, neschopný reči, neschopný pohybu, no neustále nás pozoroval jediným vidiacim okom a krivil pero vo zvyčajnom krutom úšľakbu. Tak čo robila moja matka s mojim otcom?, naliehala Ana ťahavým hlasom starého otca, ironickým, strašným, rozkazovacím hlasom starca, Tak čo teda robila moja matka s mojim otcom? Múry, sovy, stromy, stratené dedinky, Čo robila moja matka s mojim otcom?, bol to skutočne jeho tón, slabiky stúpali a klesali, zhŕšťovali sa, silneli, naberali sarkazmus, tón starého otca, ktorý spáva s tvojou matkou, kým jeho syn vo vypadanom vtáčom perí prehadzuje výhybky a stavia stanice, tvoja matka, ktorá spáva s manželom sestry tvojho otca, kým jej manžel spí so všetkými ženami v rodine, vrátane nenormálnej, vrátane chorej, ktorej urobil dcéru, s ktorou mal pred piatimi či šiestimi rokmi dieťa, celé mesto zo spoľahlivého zdroja vie, kto nabúchal tvoju sesternicu, kto za ňou nadráno chodil, kto sa s ňou prechádzal ruka v ruke po Lisabone, nie ako otec, ale ako milenec. Celé mesto vie, prečo odišla do Outeira, prečo žije v bývalom farárovom dome, ďaleko od ostatných, s korkovým dubom a figovníkom ukrývajúci mi vchod, keby som otvoril ústa a povedal to všetko, asi by ňa to ani neprekvapilo, určite si to vedela, bzučanie hmyzu a ľudí počuješ rovnako zreteľne ako ja, no tvoj starý

António Lobo Antunes (1942) je jedným z najvýznamnejších súčasných portugalských spisovateľov. Je autorom takmer dvadsiatky románov a zbierok poviedok, za svoje diela získal viaceré významné literárne ceny. Z jeho prác spomeňme aspoň *Sloniu pamäť*, *Poznanie pekla*, *Alexandrínske fado*, *Prirodzený poriadok vecí*, *Príručku inkvizítorov* (Cena za najlepšiu zahraničnú knihu publikovanú vo Francúzsku), *Výzvu krokodílovi*, *Smrť Carlosa Gardela* (Cena France-Culture), *Nechod tak rýchlo do tej tmavej noci*. Je nositeľom Medzinárodnej ceny latinskej únie za rok 2003 a vo februári 2005 prebral Cenu Jeruzalema.

Román *Hra o prekliatych* je príbehom morálneho a finančného úpadku buržoáznej rodiny na pozadí udalostí po páde diktatúry v roku 1974. Rodinní príslušníci sa zišli pri smrteľnej posteli starého otca a v honbe za jeho závetom rozohrávajú hru plnú nenávisť, zloby a krutosti. Roku 1985 *Hre o prekliatych* udelili Veľkú cenu portugalskej spisovateľskej asociácie.

otec v tebe, jeho ničivá časť, ktorú v sebe nosíš, by ma nenávidela ešte viac, ako ja nenávidím teba, s mojou slabosťou proti tvojej sile, s mojou navitou proti tvojej prorockej irónii, s mojou epizódkou s Mafaldou proti tvojej železnej, nenapadnuteľnej a dokonalej cnosti, ktorou ma trestáš, samozrejme, ak si tiež nespávala so svojim strýkom v jednej z mnohých izieb toho domu, páchnucich prachom a pálenkou, v jednej z tých starých postelí s preležanými vzr-gajúcimi matracami a podlahovými doskami, ktoré sa rozchádzajú ako opotrebované kosti, s manželom sestry tvojho otca, ktorý je chránencom tvojho starého otca, lebo do bodky plní jeho predstavy o osude vašej rodiny, pomáha mu rozorvať vás na kusy s rovnakou pokojnou a odhodlanou krutosťou, kým z vás nezostane len rozmazaný prach portrétov na komodách a bielizníkoch. Tak povieš mi už, čo robila moja matka s mojim otcom?, opýtala sa Ana, svetlá Setúbalu sa násobili a rozfahovali ako body Kasiopey v noci. Nenajeme sa tu?, navrhol som. Si hladný, Francisco?, opýtala sa Ana brata, tej úbohej malej opičky, ktorá neustále utekala a hľadala skrýšu. Prestal mi dýchať na šiju, úkosom som videl, ako lezie po sedadle a nakláňa sa k Aninmu uchu. Zastaňme tu, preložila, potrebuje ísť na záchod a dal by si fazuľový piroh. Fazuľový piroh?, opýtala som sa, fazuľový piroh nie je poriadne jedlo. Otočil som sa na svetlách a zaparkoval som džip na námestí, ktorý oddeľovalo reštaurácie od rieky Sado, odpudivý obdĺžnik páchnuci rybacinou, kde spali rady diaľkových autobusov. Čo máš proti fazuľovému pirohu?, ohradila sa Ana pri vystupovaní, to sú všetci povinní tlačíť sa tým svinstvom čo ty? Rybí zápach zosilnel, vzápätí zoslabol, čierne vody Sada sa pri brehoch špirálovito krútili ako pokazené čreva. Zaprel som sa plecami do dverí oblepených plagátmi a oznamami o býčích zápasoch. Z vysokej poličky reval televízor, diváci odtrhli oči od reklamy, aby si obzreli Anine body a zadok, telo ženy, ktorú som už tak dlho nevnímam ako ženu, ktorá mi už sto rokov pila krv. Sadli sme si v menej zasvinenej časti kaviarne. Bež sa vycikať, povedala Ana bratovi, ktorý na ňu prosebne hľadil s vyplazeným jazykom ako smädne šteňa, sklzol zo stoličky a zmizol vo dverách s malým pastierikom pod nápisom Páni. Ešte stále neviem, čo urobila moja matka môjmu otcovi?, povedala Ana, a v tej chvíli, neviem čím to bolo, či jej výrazom, tónom hlasu alebo akýmsi absurdným vnuknutím, som pochopil, že aj ona prášila so strýkom, že s ním dodnes práši počas leta v Alentejo alebo v lisabonskom dome, kde ich pred klebetami chráni Giselina hluchota, že práši s plemenným býkom, ktorého im všetkým núka starý otec, prekva-

pilo ma, že ma to neprekvapilo, že som sa nerozzúrnil, nenahneval, nemal chuť zisťovať alebo si domýšľať detaily, polohy, frekvenciu, čas. A na pitie?, opýtala sa chlapík v bielom saku, vybral som jej obľúbené víno a džús pre Francisca, ktorý sa vracal z Pánov so Supermanom v ruke, z jeho spokojného nevinného výrazu nad pomarančovým džúsom som vyčítal, že močenie zrejme využil na rýchlu masturbáciu. Okrem nás v kaviarni nikto nejedol, len jeden osamelý mulat sa pri záchodoch skláňal nad kalmarovým gulášom. Daj si hrianku s maslom, povedala Ana Franciscovi, fazuľový piroh dostaneš ako dezert, a ja som si predstavoval toho starého capa, ako sa nohami ovíja okolo jej nôh a hladí jej hrdo a prsia. Zadával som sa na riekku zahalenú tmou, už nebolo cítiť smrad, len akýsi náznak či predstavu pachu, zbadal som svoj rozmazaný odraz v tabuľkách okna a usmial som sa. Čo je ti smiešne?, opýtala sa Ana, čo za prasačiny ti zase chodí na rozum?, a ja, s úšmevom na tvári, Nič, len som si na niečo spomenul, nevšímaj si to, a uvažoval som A čo ak sú moje deti jeho? Ani to ma nevyviedlo z miery, je možné, že nemám nič s tými dvoma epileptickými imbecilmi, čo rozbijajú lustre a vázy, kazia mi ihlu na gramofóne, lámu platne, stále sa otkávajú, vyťahujú učiteľov do vývršky, rok čo rok prepadávajú s arogantnou ľahostajnosťou tvojej rodiny, takže keď sa ma niekto spýtal Koľko máte detí?, vyberal som ich fotky z peňaženky až po krátkom zaváhaní, dva ja divosi s blondými ofinami, syslími lícami a diabolským výrazom: Nie sú na mňa, vysvetľoval som, sú skôr do manželkinej rodiny, rýchlo som schoval peňaženku, zmenil tému, hovoril o inom. Utriel som si ústa servítkou a úsmev zmizol. Jeden z autobusov na námestí sa pohol ako zárodok v maternici, reflektory sa rozsvietili a osvetlený kužel stromov sa tajomne zatrbliet. Jasné, že si to nevšímam, povedala Ana, v opačnom prípade by som spáchala samovraždu ešte v deň svadby. Autobus odišiel a stromy sa rozplynuli v tieňoch.

Až za Vendas Novas a jeho škaredými šedivými kasárňami, v noci akoby posiatymi bradavicami, keď som zistil, že brat zaspal na zadnom sedadle, zvierajúc Supermana a fazuľový piroh, a keď sme sa opäť ponorili do eukalyptov a úplnej čierňavy bez svetiel, začul som v natriasajúcom sa džipe jej, teraz už pokojný hlas, z ktorého sa vytratila zvedavosť, Čo robila moja matka s mojim otcom?, v tej chvíli sa na krajnici uprostred poli, asi päťdesiat alebo sto metrov pred nami, zablysko červené svetlo, v okne sa ako kukučka objavila prilba republikánskeho policajta, Francisco sa v spánku pomrivil, vojenská dlaň mi zamávala pred nosom, Doklady. Vypol som motor

a začul som hmyz pomaly požierajúci ticho a nekonečné protirečivé nezmyselné rozhovory trávy. Z tmy sa vynoril ďalší policajt v helme, naprával si fosforeskujúce traky. BMW dopravnej polície vystrkovalo ňufák z dubového lesa, koruny stromov tienili mesiac.

Prvý policajt skúmal doklady pod svetlom baterky, jeho kolega obchádzal auto s červeným signálnym svetlom, vetril, ako šteňa úpome hľadajúce zahrabanú košť. Ten s dokladmi prešiel dopredu, vrátil sa, overil značku, skontroloval pneumatiky, zastrčil si do úst cigaretu, zapalovač mu prefal tvár ako nôž.

- Adresa na vodičskom preukaze sa nezhoduje s adresou v technickom preukaze, povedal a takmer si oprel telaciu hlavu o moje plece.

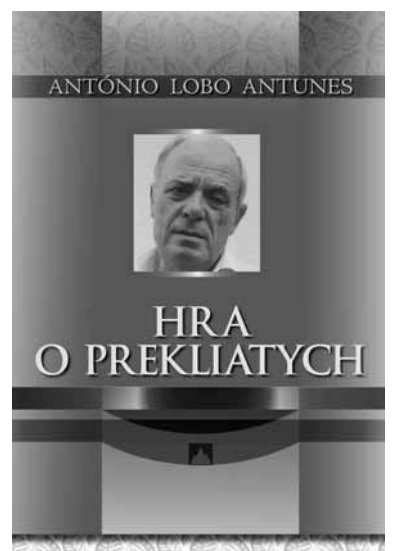
- Nezhoduje?, ozval som sa neveriacky.

Takže, povedal policajt a otvoril guľôčkové pero, vám môžem nasoliť masťnú pokutu.

- Matos, zavolať ten s trakmi na kolegu, táto kraksňa vôbec nespĺňa normy: nemá zásterky, nemá zrkadlo, nemá jeden reflektor, nemá nič. A to nehovorím o ojazdených pneumatikách a splánujetej rezerve.

Matos triumfálne zaerdžal, potriasol hriavu uprostred alentejanskej mesačnej krajiny, v diaľke sa chveli svetlá Vendas Novas a po ľavej strane svätožiara neznámej dediny, triumfálne zaerdžal a zahrabal kopytom čizmy o zem, a mne okolo uší tancovali stovky, možno tisíciky, komárov. Prefrčalo okolo nás auto a zmizlo v tmavých zákrutách cesty. Okrem toho, povedal druhý policajt, stretávacie svetlá sú nastavené príliš vysoko, zasviette diaľkové, nech sa pozriem. Erdžavý sa zadušal od spokojnosti, poodišiel pár krokov a podľa špfachotavého zvuku som pochopil, že niekde v tme moči, opantany radostou, že mi môže napariť pokutu za dvadsať či tridsať či päťdesiat hriechov naraz. Dokedy tu budeme trčať?, ozval sa Anin netrepezlivý hlas a ten so signálnym svetlom spokojne vydýchol. Aj do rána, ak to bude potrebné, madam. Zahvizdal vlak, no jeho okná zostali neviditeľné, do tmy sa ozýval len hrkot kolies na koľajniciach a Ana Už si tým sedliakom povedal, že si lekár?, už si im vysvetlil, že môj starý otec je na smrteľnej posteli? Poodišiel som o dva kroky, rozopol som si rázporok a začal som tiež močiť. Nuno?, zvolala Ana, Kde si, Nuno?, Vy kretén, povedal Matos tak blízko pri mne, že som v jeho grgoch zacítil obedné menu, nevidíte, že ste mi kompletne ošľali nohu? Z lúk sa niesol koncert cvrčkov, ja som zmenil smer prúdu, Som lekár, poslali po mňa do Lisabonu, idem do Monsaraz ošetriť starého otca tej pani. Matos, povedal ten s trakmi a ďalej obhliadal auto, po chvíľu sem. Po bezhviezdnej oblohe plávala sova, krídla jej šušľali ako krepový pa-

pier, z priekopy sa ozval cupot maličkých labiek. Počkaj sekundu, povedal prvý policajt, musím sa vyzuť, ten blbec sa mi vyšľal do topánky, mám úplne mokrú ponožku. Zatkne me ho za útok na verejného činiteľa, navrhol s nadšením kolega, a sudca v pondelok rozhodne, čo s ním, možno naňho vyjde ten so žľčovými kameňmi, ten odsúdi každého, bolo by to isté zadosťučinenie. Niekto zasvietil vnútorné svetlo v džipe: Do riti, toto funguje, povedal policajt sklama-ne, na to Ana kyslo, Čo tu obsmrdáte, beštia, a sotva viditeľný policajt Takže pridáme nactiútrhanie, čo? Otriasol som posledné kvapky, zapol som si nohavice a nerozhodne som kráčal k reflektorom, keď som pod nohou zacítil niečo mäkké, na to sa ozval Matosov hlas Kurva, sadnem si, že sa trošku osuším a ten blb mi rozmláži prsty. Pridaj to do zoznamu, povedal kolega, sudcovi sa od zúrivosti rozpustia žľčovníkové kamene. Nuno, vyhoď toto hovädó z auta, inak mu rozmlátim fľašu o hlavu, Francisco je z toho, chudák, úplne mimo, ale ja som už s rukami vo vreckách ticho klusal smerom k ceste na Évuru, nie po pieskovom okraji cesty, o päť-šesť metrov ďalej, popri poliach a kriekoch, potkýnal som sa o jamy, a debatujúce či hádajúce sa hlasy sa vzdalovali, už som nerozumel, čo hovoria, až sa úplne zmiešali s nocou. Jeden z policajtov reval Kurvafix, položte ten skrutkovač a povedzte mi, kam sa podel váš manžel, a o pol hodinky som sa blížil k asfaltke, zdvihol som ruku, vždy keď som zazrel približujúce sa reflektory smerom na Montemor, kým pri mne s napnutím svalov nezabzdil kamión. O chvíľu nás predbehlo policajné BMW s cholericke zavijajúcimi sirénami, dlho sme sa vliekli za dodávkou s nákladom, uprostred bezmennej vymierajúcej dediny nás dostihol džip, zbadal som Aninu a Franciscovu siluetu a nechápal som, ako sa im podarilo zbaviť sa policajtov. Možno, uvažoval som, im Ana pohrozila tvrdými odvetnými opatreniami starého otca alebo strýkovými známymi, možno sa ponáhľali do Montemoru nahlásiť môj útek. Zajtra, pomyslel som si, si v Évore cestou na stanicu kúpim klobúk a tmavé okuliare, zajtra vtrhne justičná polícia do ambulancie, aby ma zatkla, a sestrička sa na nich vytrúti Čo má toto znamenať, to sa už v Lisabone nemôžu ani v pokoji zuby opravovať?

Úryvky z románu, ktorý v preklade Jany Marcelliovej vyjde vo Vydavateľstve Spolku slovenských spisovateľov.

Priblížiť sa súčasnosti

William Shakespeare
Trojkráľový večer
Bratislava, Ikar 2005
Preložil a spríevodné texty napísal Ľubomír Feldek

Vydavateľstvo Ikar zaradilo do svojej edície „špičkových diel svetových autorov“ Odeon aj hry Williama Shakespeara. Dosať vyšli *Romeo a Júlia*, *Trojkráľový večer* a *Sen noci svätajánskej* v preklade Ľubomíra Feldeka. Zaujímavé na týchto prekladoch je nielen autorstvo prekladateľa, ktorý má bohaté skúsenosti s prekladmi divadelných textov, aj s ich tvorbou, ale predovšetkým to, že všetky tieto preklady vznikli na objednávku divadiel. Rešpektujú teda nielen básnické zákonitosti predlohy, ale aj živú javiskovú realizáciu. Ľubomír Feldek v rozhovore na otázku K. Račkovej, koľko jazykov ovláda, odpovedá: „Jeden – slovenský!“ No dodáva: „Živý jazyk patrí ľuďom, ktorí ho študujú. Nemiešam sa preto do prekladania súčasných básnikov, ale len klasikov. Dôležité sa tam odohráva nie v jazyku originálu, ale v jazyku prekladu. Pozor, aj to nie slovenskom, ale v jazyku poézie.“ Na preklade hry *Trojkráľový večer* začal L. Feldek pracovať pred vyše dvoma rokmi. Každý si hneď musí všimnúť rozdiel v titule. Zmena slovosledu z *Večera trojkráľového* na *Trojkráľový večer* posunula Shakespeara cez niekoľko generácií, aktualizuje ho, búra mýtus o tom, že dobré verše musia byť len inverzné a hlavne priblížila ho nielen súčasnému jazyku, ale aj hercovi a divákovi. Tejtó stratégie, ktorú si Feldek vytýčil už v názve, sa snaží viac-menej verne držať v celom preklade.

„Preklad (hry) musí slúžiť najmä hercovi a divákovi, až potom čitateľovi,“ spomína na inom mieste. Napriek tomu ani čitateľ knihy nezostane ukrátený. Vydanie *Trojkráľového večera* v edícii obsahuje plno dodatkov – od Shakespearovho diela a životopisu, cez históriu hry, alžbetínskeho divadla, ukážku dochovaných piesní až po Feldekovu interpretáciu hudobnou metaforou. A, samozrejme, nechýbajú ani prekladateľské poznámky, kde si na konkrétnych veršoch porovnáme rozdiely medzi viacerými prekladmi, napr. Zory Jesenskej. Feldekov preklad sa opiera o komentované vydanie *Twelfth Night*, The Arden Edition of the Works of William Shakespeare (2003), kde sa jeho editori snažili čo najviac priblížiť k pôvodnému fóliovému vydaniu z roku 1623.

Dej hry umiestnil Shakespeare na jadranské pobrežie, do vymyslenej llyrie. Len niekoľko verbálnych signálov ju situuje do sveta antických náboženských predstáv. Inak však dikcia a aj atmosféra hry sú rýdzo anglické.

Trojkráľový večer je posledný zo Shakespearovských tzv. šťastných komédií. Po ňom prichádza obdobie veľkých tragédií. Patrí do skupiny náladových titulov. Romantický aj realistický dej tejto komédie je v skutočnosti hrou vo fašiangovej maškaráde.

Premiéra pôvodného Feldekovho prekladu (na ktorý sa vzťahujú niektoré poznámky) sa konala na scéne činohry SND 15. 11. 2003.

–rt–

Kam smeruje menšinová literatúra

Rozhovor s Kristinou MALMIOVOU, literárnou vedkyňou a odbornou asistentkou Inštitútu Nordica Helsinskej univerzity

Kristina Malmiová prednášala na Univerzite Komenského v Bratislave o súčasnej švédскеj menšinovej literatúre vo Finsku.

● Vo svojich prednáškach ste uviedli tri typické vlastnosti finsko-švédskej literatúry: dvojité marginalita, úzky vzťah k strednej vrstve a prvotná pozícia poézie. Ako sa odrážajú v jednotlivých textoch?

– Načrtneme si stručný literárnohistorický prehľad finsko-švédskej literatúry. V prvej polovici 19. storočia sa Finsko stalo súčasťou Ruska a národná idea sa dostala do popredia. Pri upevňovaní národnej identity a sebauvedomovaní finskeho národa nadobudla literatúra veľký význam. Medzi najvýznamnejších spisovateľov tohto obdobia patrili Johan Ludvig Runeberg, Zacharius Topelius a Johan Vilhelm Snellmann. Hoci pisali po švédsky, ich cieľom bolo zjednotiť Finsko jazykovo, a to finčinou. Topelius predpovedal, že švédčina z Finska celkom zmizne. Fínsky „národ“ bol v tomto období ešte nevzdelaný a po fínsky písaná literatúra takmer neexistovala. Švédčina bola jazykom šľachty a elitnej vrstvy, ktorá mala v krajine moc, používala sa v administratívnej aj v školách. Koncom 19. storočia sa rýchlo a intenzívne rozvíjala literatúra písaná po fínsky. K jej významným predstaviteľom patria Aleksis Kivi, Minna Canth, Juhani Aho. V roku 1906 vstúpila do platnosti nová ústava, Finsko prešlo od stavovského vládnuceho systému k všeobecnému volebnému právu. Švédčina, ktorá zohrávala v stavovskom sneme významnú úlohu, sa dostala do marginálneho postavenia. Odttedy sa začali švédskojazyční obyvatelia Finska definovať ako „fínski Švédci“.

So švédskym jazykom sa spájala vo Finsku aj intenzívna snaha budovať vlastnú identitu. Po švédsky písaná literatúra vo Finsku ostáva naďalej činom naplneným hlboko symbolickým obsahom. Úlohou literatúry a jazyka je vytvárať a udržiavať finsko-švédsku identitu.

● Spomenuli ste, že popri realistickú próze vyskytovala vo finsko-švédskej literatúre aj túžba po vytvorení veľkolepého „všeobsažného“ románu. V 20. storočí vo finskej literatúre, napríklad v dielach Edith Södergranovej, Eevy-Liisy Manneovej, Märty Tikkanenovej, Aino Kallasovej či v textoch autorov Penttiho Saarikoskiho, Väinö Linnu, F. E. Sillanpää, zaujímajú dôležité miesto historické udalosti alebo sociálne otázky. Ako sa tieto témy odrážajú v menšinovej literatúre, do akej miery je tento jav prítomný aj v epike a v poézii?

– Próza sa tradične venuje spoločenským otázkam. Očakávanie veľkého finsko-švédskeho realistického románu bolo podľa mňa bytostne spojené s vývojom finskojazyčného románu. Kým vo finčine vznikali „veľké“ realistické romány, ako *Sedem bratov* od Aleksisa Kiviho, na švédskojazyčnej strane podobné diela nevznikli. Tento názor pravdaže spochybňujú jednotlivé diela, napríklad román K. A. Tavastsiernu *Hårda tider* (Ťažké časy), ale vo všeobecnosti švédske romány pisa-

né po fínsky reflektovali jednoduchšie motívy a menšie celky. Neboli to také veľkolepé epické kolektívne romány ako trilógia Väinö Linnu *Tu pod Severkou*, ale často zobrazovali skúsenosti jedného človeka v nejakom malom spoločenstve. Vo finsko-švédskej poézii väčšinou chýba politická téma, okrem 60. rokov 20. storočia, keď aj po fínsky píšuci (Pentti Saarikoski), aj po švédsky píšuci básnici (Claes Andersson) tvorili básne s politickým nábojom. Pre finsko-švédsku poéziu je typická prírodná lyrika, v ktorej je príroda iba prostriedkom úvah o existenčných otázkach vlastného života lyrickeho subjektu.

● Spisovatelia maďarskej menšinovej literatúry na Slovensku, najmä príslušníci mladšej generácie, menia svoj postoj k „menšinovej literatúre“. Zapájajú sa do literatúry svojším hlasom, jazyk vnímajú ako hru, distancujú sa od myšlienky menšinového jazyka, ktorý je pre nich totožný so sebaizoláciou. Podľa literárnej tvorby švédskych menšinových autorov vo Finsku z posledného obdobia sú pre nich otázky menšinovej identity naďalej dôležité. Možno určiť typické znaky ich poetiky?

– To, čo naznačujete vo svojej otázke, spochybňovanie terminu „menšinový“ je typickým diskurzom postmodernity. Pre súčasnú finsko-švédsku literatúru nie je príznačné spochybňovanie finsko-švédskej identity, otázky smerujú skôr k rôznym formám identity. Táto literatúra problematizuje najmä „veľké“ príbehy, pomocou ktorých sa identita v literatúre buduje. Hrdinovia v diele Ully-Leny Lundbergovej *Do veľkého sveta* hľadajú „samých seba“, ale podľa mňa ide skôr o typickú problematiku identity spojenú s moderným svetom, ako o pokus vymedzenia finsko-švédskej identity. V konečnom dôsledku možno toto dielo použiť pri formovaní finsko-švédskej identity, keďže čitateľa si sami vytvá-

rajú svoj obraz finských Švédov. Je to príbeh o starých rodičoch a koreňoch mnohých finských Švédov. Kjell Westö zas zobrazuje helsinskú finsko-švédsku strednú vrstvu. Zámerom Fagerholmovej je vytvárať alternatívne, fiktívne identity. Jej román *Diva* možno čítať z pohľadu severskej ženskej literatúry, ale jej prvý významný román *Nádherné ženy na brehu* sa podľa mňa stavia k ženám a feministickým projektom hľadania seba skôr dobromyseľne ironicky.

● Dielo M. Fagerholmovej dosiahlo v posledných rokoch výnimočné úspechy, román *Diva* bol preložený do desiatich jazykov. V ktorej linii finsko-švédskej literatúry vidíte najväčší potenciál a perspektívu?

– Nie som si istá, či som dobre pochopila otázku. Máte na mysli to, ktoré zaujímajú významné miesto vo finsko-švédskej literatúre? Podľa mňa sú kritériá rovnaké ako v iných literatúrach: vysoká kvalita, zaujímavý príbeh, nevšedná kompozícia, štýl, spôsob rozprávania. Knihy, ktoré prinášajú čosi nové. Román *Diva* je z tohto hľadiska pozoruhodným príkladom. Je „ťažký“. Ale pravdepodobne práve jeho náročnosť, citlivosť a dôvtip mu priniesli uznanie. Bo Carpelan by mohol byť príkladom spisovateľa, ktorý si rešpekt získal celkom iným spôsobom. Jeho postavenie je založené na dlhoročnej mnohostrannej kvalitatívnej tvorbe. On dokázal, že je majstrovským básnikom, vynikajúcim autorom románov, dobrým tvorcom rozhlasových hier, zaujímavých kníh pre mládež atď. Okrem toho tematika jeho diel oslovuje tých, ktorí vytvárajú kánon. Jeho témy sú často vážne a súvisia s existenciálnymi otázkami. Úspešnosť závisí od toho, kto vyzdvihne to-ktoré dielo na piedestál a prečo. Uznávanými finsko-švédskymi spisovateľmi sú tí, ktorých texty sa tiež často prekladajú do iných jazykov a vydávajú sa aj vo Švédsku.

Tibor Szaniszló

Poézia prenájatá vlastným srdcom

Harry Martinson
Jazykmi mora a vetra
Dunajská Lužná, MilaniUM 2005
Preklad a doslov Milan Richter

V jednej zo svojich básní kladie Harry Martinson k dverám svrčka prenájatého vlastným srdcom. Tento svrček je jeho tichým vyznaním a zároveň aj akýmsi vnútorným smerovaním jeho poézie, ktorej venoval nielen srdce, ale aj život. Pri čítaní jeho veršov si uvedomujem, že mám pred sebou básnika, ktorý nekričí, ale rozpráva svojším hlasom, svojším jazykom. Iným, svojbytným, plným napätia.

Prekladateľ Milan Richter pomenoval výber z jeho básní *Jazykmi mora a vetra*. Martinsonova poézia je presne taká. Vo veršoch, ktoré písal ako mladý muž, cítiť až slanosť morského vzduchu a každý obraz je akoby plávajú na lodi, v ktorej sa básnik hľadá a určuje si svoje budúce smerovanie. V tých ďalších sa necháva unášať silou vetra a dáva priestor imaginácii a skúsenosti.

Takéto putovanie básňou nie je u Martinsona náhodné. Prelína sa aj s jeho osobným životom. Ako dieťa si nemožno nájsť rodinu, neskôr sa túlal po Európe a ničil si zdravie dovedna na devätnástich lodiach, kde pracoval v rozličných profesiách, najmä ako ku-

riaci v jeho poézii: jedna smeruje nahor a je vitalistická, v druhej, smerujúcej nadol, sa prejavuje rezignácia. Prelínanie týchto síl vytvára rovnováhu, po akej sám túžil. Samozrejme, nie je to také jednoduché. Obrazne môžeme povedať, že vietor v jeho poézii je tá prvá sila. Je to myšlienkový a poetický náboj, vinie sa cez verše a unáša so sebou aj čitateľa. More zase predstavuje druhú silu. Svojou váhou tlačí nadol „hmotu básne“, predstavuje akýsi rámec – doňho Martinson ukladá svoj jazyk, vytvára formotvorné činitele, miesi tvar tak, aby čo najpresnejšie vyjadroval myšlienku. Nie je to teda len rezignácia, je to svojím spôsobom podriadenie sa systému a pravidlám, ktoré pomáhajú vytvoriť moderný a jasný koncept básne.

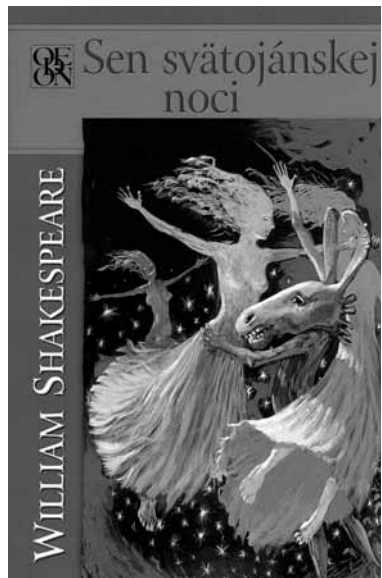
Doboví čitateľa a kritika najlepšie prijali jeho knihu *Pasát*, ktorá predstavuje aj v Richterovom výbere najpútavejšiu časť. V nej akoby sa dovoľával programu svojej poézie: „A sľubujem, že budem vždy / do snopov krásne viazať / chvíle, čo zožal čas.“ Nastáva tu teda istý posun – Martinson už nemusí putovať ako v zbierkach *Strášidelná loď*, či *Nomád*, tu sa poézia mení na vnútornú cestu básnika – pútnika. A keďže pasát je „mocný a spoľahlivý vietor, čo duje po celý rok tým istým smerom“, je jasné, že Martinson

prešiel od hľadania k vetru, ktorý prináša vášeň, sviežosť a život.

Vo výbere sa stretne takmer s celou poetickou cestou Harryho Martinsona. Do súvisu sa zrazu dostanú nielen mimoliterárne vplyvy, ale i celková genéza poézie, ktorá ukazuje jednak prednosti, jednak slabiny. Švédska akadémia, ktorej bol členom a ktorá mu roku 1974 udelila Nobelovu cenu, vo svojom vyhlásení hovorí: „...jeho dielo vedelo zachytiť kvapku rosy a zrkadliť celý vesmír.“ Udelenie tejto ceny viacerí kritizovali, veď predsa len sa Martinson ako nomád túlal „na dvo-re Básne“ a len tak „načúval tráve“ a neangažoval sa v spoločenskom dianí. V tých rokoch to bolo síce milo lyrické, ale často to nestačilo. Z odstu-pu však možno povedať, že práve v tomto tkvie sila jeho veršov, jeho poézia bude prestopovať ešte niekoľko generácií. A možno práve dnes, keď si toľkí z nás i hľadajú svoje „miesto pre samotu“, stane sa ešte aktuálnejšou.

V tom vidím aj prínos knižky *Jazykmi mora a vetra*. Napriek pocitu, že sa bude ťažko prebijať k čitateľovi, keďže Martinson vychádza v slovenčine prvý raz a situácia pre básne je taká, aká je, ponúka príjemné putovanie jedným životom a jednou poeziou – svrčkom prenájatým vlastným srdcom.

Radoslav Tomáš

O jednej z najhrávanejších Shakespearových hier – *Sen noci svätajánskej* – sa hovorí, že zabávala svadobčanov priamo na svadbách, keďže jej obsah je svadobný. Isté však je, že aj jej verejné divadelné predstavenia mali úspech. Preto s obľubou po nej siahali nielen profesionálne, ale aj ohotnicke súbory. Ak máte radi Shakespearove komédie, iste chcete mať vo svojej knižnici hru o čarovnej moci svätajánskej noci. Aby sa vám tento sen splnil, stačí vystrihnúť kupón vydavateľstva Ikar z 11. strany a poslať nám ho do redakcie do 18. januára. Vydavateľstvo Ikar jednému z vás venuje *Sen noci svätajánskej* v preklade Ľubomíra Feldeka.

Nie práve pozitívna nevšednosť

Oldřich Kníchal
Nekropolis
Nadlak – Bratislava, Vydavateľstvo Ivan
Krasko a ESA, 2004

Oldřich Kníchal patrí v kontexte našej literatúry skôr k neznámym autorom. Ako upozornil vo svojej recenzii už Jozef Bžoch, profil tohto novinára a krajanského spisovateľa, narodeného v roku 1939 v Humennom, uverejnili obidva Slovníky slovenských spisovateľov. A ak sa pozrieme lepšie na jeho bibliografiu, prekvapí nás slušný zoznam diel najrôznejších žánrov a prekladov.

Jeho najnovšou knihou je zbierka krátkych próz *Nekropolis*. Stretne sa tu s naozaj nevšednými textami, v ktorých autorom nie je len novinár a publicista, ako sa Kníchal predstavil v knihe *Mlyny Prozreteľnosti*. Je to skôr človek, ktorý má chuť rozmyšľať, prevracáť veci z jednej strany na druhú, meditovať o nich, či snažiť sa ísť do hĺbky pocitov.

Niekedy však len chuť nestačí. Ak totižto hovoríme pri Kníchalovi o nevšedných textoch, nemáme na mysli len pozitívne konotácie tohto slova. Jeho nevšednosť je aj akási neschopnosť prekročiť hranice školáckeho rozprávania, chýba mu tmel, ktorý by veci spojil do živého útvaru, akým je umelecký text. To sa prejavuje už v úvodnej satire *Návšteva najvyššieho predstaviteľa*, príbeh plynie bez nejakého hlbšieho významu. Vlastne nevieme, prečo bol napísaný. A to je problém aj ostatných útvarov.

Treba povedať, že O. Kníchal je vzdelený a rozhladený človek, ako to z práz vidno, skvele sa orientuje v známych i menej známych kultúrnych pamiatkach či menách. No v snahe uchopiť ich literárne a podať zážitok so stretnutia s nimi, zabúda akosi vytvárať hutný text, ktorý by prinášal aj čosi viac ako záznam z denníka. Jeho prózy tak vytvárajú krátke (rozsah nepresiahne štyri strany) zmiešané všelico a hocičo, za ktorými sice cítiť autorský zámer, ale štýl a forma podania sú pre modernú literatúru neprípustné. Chýba im súčasnosť, trochu odstupu a nadhľadu.

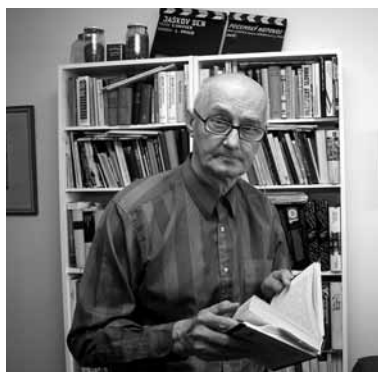
Niektoré Kníchalove prózy vychádzajú pravdepodobne z jeho osobných ciest a zážitkov zo Španielska, Japonska či Talianska. V nich sa asociatívnu metódou, ktorej nechýba dávka meditativnosti a laického filozofovania, snaží pustiť čitateľa akoby sám do seba, prestupuje aj niekoľko časových horizontov, ale nezaprie v sebe novinára, ktorý iba pozoruje a vie sa pýtať na pocity len druhých. Snáď príjemný novinársky cestopis, fejtón, či malá reportáž by z toho mohla byť, ale na dobrú prózu to miestami nestačí. Ak by si O. Kníchal zvolil inú formu, napríklad krátku esej či znova publicistiku, dosiahol by oveľa lepší účinok. Takto sa miestami trápi s dejom, ktorý takmer nikde nie je dominantný a popri pekných myšlienkach o básnikovi Adym Endrem, Michelangelovej freske, Renoirovej Grizetke či v poviedke Talizman doslova vyrúša a odpúta pozornosť. A najmenej funkčne pôsobí v niektorých jeho sci-fi náčrtoch a víziách.

Kniha *Nekropolis* Oldřicha Kníchala tak zostáva rozporuplná a nedokončená. Autor má čo povedať, treba sa však zamyslieť nad formou. Ak Jozef Bžoch o nej hovorí ako o knihe, ktorá je „unikátna svojím pohľadom“, nemýli sa, no o unikátnosti tu možno hovoriť podobne ako o nevšednosti zo začiatku recenzie.

Radoslav Tomáš

Liečivá sila poézie

Režisér EDUARD GREČNER (1931) začal časopisecky publikovať básne a poviedky ako gymnazista (Mladá tvorba, Tvorba, Zborník recitácii ČSM, Nový rod). Po štúdiu réžie a dramaturgie na FAMU v Prahe pracoval v Slovenskom filme. Spočiatku ako lektor, dramaturg, asistent réžie, pomocný režisér, napokon ako samostatný režisér hraného filmu. Napísal viacero scenárov, prevažne k filmom, ktoré sám režíroval. Po rokoch sa opäť vrátil k poézii a knižne debutoval zbierkou *Absolútna žena* (vydavateľstvo ASCO, 2004).

● Niektoré básne vznikli pred päťdesiatimi rokmi, prečo vyšli až po takom čase?

– Z tohto obdobia je len prvých sedem básní, tie mi vtedy vrátili všetky redakcie s poznámkou, že moje pocity nikoho nezaujímajú, žiadali budovateľské témy. Po skončení druhej svetovej vojny som mal štrnásť rokov, precítil som nadšenie skončovania s nezmyselným vraždením i eufóriu mládeže, ktorá bola rozhodnutá budovať vojnu zničený svet celkom inak – a tak mi neboli tieto témy vzdialené. Básne o mieri mi uverejnili, ale básne citovo zraneného dospievania mi vždy vrátili. To ma tak pobúrilo, že som sa prestal usilovať o takúto poéziu.

● Z vašich veršov dýcha nostalgia a clivota. Pomáha vám „spoved“ prostredníctvom básní?

– Poézia je podľa mňa intímny rozhovor s vlastnou dušou – a sposed' je priznaním hriechov. A hoci poznám i hriešnu lásku, moje verše sa tejto téme väčšinou vyhýbajú. Nespovedám sa, chcem sa podeliť o pocity, ktoré ma v tej chvíli prerastajú.

● Neprekáza vám zverejnenie najintímnejších pocitov?

– Naopak, zbavujem sa pocitov, mám rozkoš zo slov, ktoré sa samy odkladajú vedľa seba, aby vydali svedectvo o tom, čím sa moje vnútro zaoberá,

okrem toho je nádherné komponovať literárny tvar tak, aby zachoval pôvodný pocit a pritom získal určitú esteticky pôsobiacu podobu. A mám radosť, ak moje verše vyvolajú u čitateľa analogickú náladu alebo myšlienku.

● Autorom ilustrácií v tejto knižke je Dušan Grečner. Ide o príbuzného, či o zhodu mien?

– Je to môj o 13 rokov mladší brat, grafik, žiak dvoch veľikánov slovenskej grafiky: Vincenta Hložníka a Albina Brunovského, ktorý sa tiež občas vyjadruje vo veršoch. Kedysi som sníval o tom, že vydáme spolu knihu, básne a maľby, ale je to veľmi drahý sen. Zvláštne, že všetky moje túžby sú neobyčajne drahé.

● Nakrútili ste dva celovečerné filmy podľa Dobroslava Chrobáka (Drak sa vracia a Kamarát Jašek – film sa volá Jaškov sen). Čím je vám blízky tento spisovateľ?

– Lyrizovaná próza, tento čisto slovenský fenomén (ktorý by niektorí radi premenovali na „naturizmus“, možno, aby ho zbavili jeho výlučne slovenskej jedinečnosti) ma uchvátil. Očaril ma nielen Chrobák, ale aj Švantner a Modrá katedrála Jána Červeňa. Všetkých som chcel preniesť do filmu, ale stihol som iba Chrobáka, aj z neho mi ostal iba projekt na Červený jarok. Aj Tatarkov Kohútik v agónii by sa bol dostal na plátno, keby nedošlo k okupácii ČSR v roku 1968, a tým k dlhému prerušeniu mojej filmovej kariéry.

Čím mi je blízky Chrobák? Jeho duša je rýdzo slovenská, možno až archaicky vrustená do domácej pôdy, no jeho forma je európska, moderná. Tie tradičné korene a moderné kvety z nich, to je moja trvalá záľuba. Okrem toho Drak je príbeh o nenaplnenej láske, a to je moja téma nielen vo filme. Veď preto som aj svojej zbierke dal názov, ktorý vyvoláva túžbu.

● Chystáte vráť ďalšiu knižku ľúbostných básní?

– Asi aj vy si myslíte, že na lásku som pristarý. Ja si myslím opak. Láska nemá hraníc, ani vekových, ani nijakých iných. Hlboká láska je dokonca jediná, ktorá dokáže premôcť aj smrť. Toto bude príbeh jednej (možno) poslednej lásky. Za lásku sa netreba hanbiť. Je to knižka o túžbe a treba si priznať, že túžba po láske je častokrát krajšia ako samotná láska. Kniha sa bude volať *Zakázaná zóna*. Pravda, ak sa mi podarí ju vydať. A chcel by som, aby ju ilustroval brat Dušan. Hoci sme každý iný, čosi spoločné predsa len máme.

Zhovárala sa Anna Sláviková

Kniha ako dar

Kniha ako dar nie je nič prekvapujúce. Ale aj dar máva niekedy háčik. Aj ten môj ho mal, hoci patril do osvedzenej kategórie – detektívkou nič nepokazí.

Ako darček som dostala 13 pôvabných detektívnych príbehov, ktoré brilantne rieši legendárna slečna Marplová (A. Christie: Trinásť záhad. Bratislava, Slovenský spisovateľ 2005). Napriek pevnej väzbe, v akej vychádzajú detektívky v edícii *Zelená knižnica*, sa mi knižka pri čítaní druhého detektívneho hlavolamu rozpadla. Doslova sa mi rozsypala v rukách. Bola som nemilo prekvapená, lebo pevná väzba by mala aj niečo vydržať. Tá moja však zlyhala. A dôvod? Nevie, ja som s darom iste zle nezaobchádzala. Bola to nedbalá práca v tlačiarni, nešetrné zachádzanie s knihou na ceste za čitateľom? Vzhľadom na to, že kniha bola darom, nemôžem ju ani reklamovať, ani vrátiť, a tak mi zostáva len „pamiatka“. Prípomina mi nielen darcu, ale aj toho, kto si svoju prácu neurobil poriadne. Ponechal tak priestor všetkým, ktorí sú nespokojní s cenami kníh a neraz aj s ich nekvalitnou finálnou podobou. Nemrzí to niekoho? Mňa veru áno.

Katarína Mikluščinová

Edičná činnosť Divadelného ústavu

Adresa: Jakubovo nám. 12
813 57 Bratislava
tel.: 5293 4702, 5296 3276
fax: 5293 1571

e-mail: du@theatre.sk
www.theatre.sk
Riaditeľka DÚ: Mgr. Silvia Hroncová
Vedúca Oddelenia výskumnej a edičnej činnosti: Martina Vannayová (odpovedá na naše otázky)
Vznik: 1969
Zameranie, profilové edície: odborná teatrologická literatúra

● Ktoré distribučné spoločnosti rozširujú tituly vášho vydavateľstva?

Artforum, Guttenberg, Knižný klub Legendy Trnava

● Koľko titulov ste vydali od založenia vydavateľstva, koľko z nich predstavujú publikácie slovenských autorov?

– Divadelný ústav vydal za roky 1999 – 2005 dovedna 78 titulov, publikácie slovenských autorov predstavujú približne polovicu z nich. Pôvodnú slovenskú literatúru vydávame v dvoch edíciách – v edícii *Slovenská dráma* vychádza dramatická tvorba našich súčasných autorov a súborné diela významných slovenských dramatikov. Niektoré knihy v tejto edícii dopĺňame aj o CD s textami, prípadne s inscenáciami niektorých hier. Medzi najnovšie publikácie z tejto edície patrí výber hier jedného z najvýznamnejších súčasných slovenských dramatikov Viliama Klimáčka *Desať hier*, ktoré dosiaľ neboli publikované, alebo sú podstatne prepracované. Kniha obsahuje aj komentár autora, v ktorom hovorí o inšpiračných momentoch, aj o pozadí inscenovania svojich hier. Publikáciu dopĺňuje CD s inscenáciami Divadla GunaGU. K ďalším knihám z tejto edície patrí publikácia *EXTRAKT, Päť projektov / Five Projects*, ktorá mapuje päť projektov Miloša Karáska, známej osobnosti slovenského experimentálneho divadla. Súčasťou knihy sú aj teoretické reflexie, sprievodná scénická hudba k projektom vo forme CD a bohatá fotodokumentácia. Texty sú preložené aj do anglického jazyka. Súčasťou edície je aj každoročné vydávanie publikácie *Dráma*, v ktorej čitatelia nájdu najlepšie hry z rovnomennej súťaže pôvodných dramatických textov – divadelných hier v slovenskom jazyku. V tejto edícii pripravujeme až trojväzbové vydanie súborného diela Ivana Stodolu.

V druhej edícii, *Slovenské divadlo*, vydávame odborné vedecké texty a monografie slovenských teatrologov z histórie a súčasnosti slovenského divadla a drámy. V tejto edícii sme vydali v spolupráci so Slovenskou národnou galériou reprezentatívnu obrazovú slovensko-anglickú publikáciu *Slovenská scénografia 1920 – 2000*. Zachytáva tvorbu najvýraznejších osobností slovenskej scénografie 20. storočia. Publikácia s bohatým obrazovým materiálom a odbornými štúdiami o jednotlivých etapách a osobnostiach slovenskej scénografie prináša pohľad na osemdesiatročnú históriu tejto významnej súčasť divadelnej tvorby.

V nadväznosti na päťročný projekt Contemporary Slovak Drama pripravujeme na vydanie preklady súčasnej slovenskej dramatiky v nemeckom a francúzskom jazyku.

● Akými titulmi ste prispeli na knižný trh v poslednom období?

– Odbornými teatrologickými publikáciami z edície *Svetové divadlo – Dejiny drámy* od prof. Eriky Fischer-Lichte a *Divadelný slovník* popredného francúzskeho teatrologa Patricea Pavisa. E. Fischer-Lichte, profesorka na Freie Universität Berlin, sa vo svojom diele zaoberá dejinami drámy od najstaršieho obdobia až po divadlo 70. rokov 20. storočia. Kniha patrí k základným dielam svetovej teatrologie a vyšla už v dvoch vydaniach v nemeckom origináli. Okrem toho bola preložená aj do angličtiny a maďarčiny. Namiesto enumerácie jednotlivých osobností, udalostí a dát volí

autorka syntetizujúci prístup prostredníctvom viacerých tematických okruhov významných pre určité historické a kultúrne obdobie. *Dejiny drámy* do slovenčiny preložil Adam Bžoch. *Divadelný slovník* P. Pavisa je svojim širokým záberom určený pre odbornú i laickú verejnosť. Je jedným zo základných referenčných diel teatrologie a vyšiel už v takmer 30 jazykoch. Autorkami prekladu prvého slovenského vydania sú Soňa Šimková a Elena Flašková.

● Ktoré z vlaňajších edičných zámerov sa vám podarilo splniť?

– Do roku 2005 sme vstupovali s vyše desiatimi edičnými projektmi, z čoho boli niektoré viacročné. Vlni sme vydali publikáciu *Divadla na Slovensku 1944/2005, Súborné dramatické dielo Ivana Stodolu I a II. diel*, katalógy k výročiam Štátneho divadla Košice a Mestského divadla v Žiline. V edícii Svetové divadlo ponúkame čitateľom knihu *Metamorfózy bábkového divadla v 20. storočí* od poľského profesora Henryka Jurkowského, jedného z najvýznamnejších odborníkov na históriu bábkového divadla. Zameriava sa na výskum dejín bábkového divadla v Európe, ako aj na teóriu bábkového divadla. V rámci tejto edície pripravujeme do vydania *Dejiny divadelných teórií* od amerického teatrologa Marvina Carlsona, sú kritickým prehľadom dejín divadelných teórií a ich interpretácie od antiky až po deväťdesiate roky 20. storočia. Ďalej pripravujeme publikáciu *Postdramatické divadlo* od nemeckého teatrologa Hansa-Thiesa Lehmana. Spracúva fenomén postdramatického divadla, o ktorom sa zatiaľ u nás veľa nehovorilo.

● Ktoré zo svojich titulov pokladáte za najlepší?

– Každá z našich edícií sa môže pochváliť významným titulom. Sú to už spomínané publikácie *Divadelný slovník* od Patricea Pavisa, *Slovenská scénografia 1920 – 2000* alebo kniha *Slovenské ľudové divadlo* s bohatou obrazovou prílohou od významného znalca tejto oblasti Martina Slivku. Ďalej sú to vydania súčasných divadelných hier, akými sú hry mladého, ale vo svete už etablovaného nemeckého dramatika Mariusa von Mayenbura alebo päť dramatických textov v antológii *Súčasné nemecké dráma*. Súčasné svetové hry vydávame v rámci projektu *Nová dráma / New drama*, ktorým sa usilujeme na Slovensku rôznou formou (vydávanie hier, organizovanie prednášok a workshopov, divadelný festival) priblížiť aktuálne dianie vo svetovej dramatiky. Čitatelia sa môžu tešiť na antológiu *Súčasných maďarských hier* alebo na hry známeho britského dramatika Patricea Marbera. *Záber projektu*. Nová dráma / New Drama rozširuje Európska dielňa prekladu, multilaterálny projekt viacerých európskych štátov, podporený z prostriedkov programu Kultúra 2000 Európskej komisie, a v rámci ktorého jednotlivé partnerské inštitúcie vydávajú preklady súčasných drám ostatných štátov. V tejto súvislosti vydá Divadelný ústav napríklad hry súčasného francúzskeho autora Valéra Novarinu.

● A naopak, ktorý zo svojich titulov pokladáte za vydavateľský omyl?

– Teší nás, že za obdobie rokov 1999 – 2005 sme nevydali titul, ktorý by sme mohli z našej strany považovať za vydavateľský omyl.

● Čo vás najviac trápi na knižnom trhu?

– Zanikanie malých knižkupectiev, vysoké ceny kníh, čo súvisí s kultúrnou politikou a celkovým stavom kultúry na Slovensku. Väčšina kníh, ktoré vydávame, sú určené špecifickej skupine čitateľov. Boli by sme radi, keby ich bolo čoraz viac.

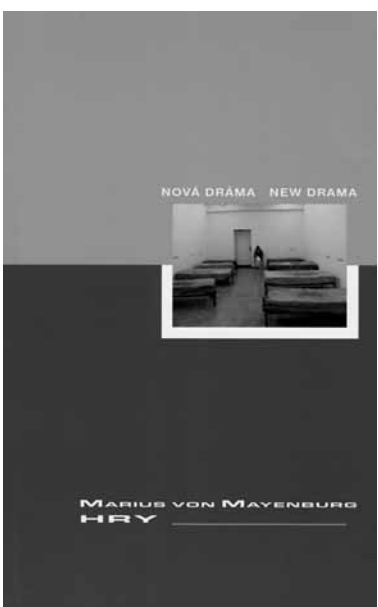
● Prezradíte svoj nesplnený vydavateľský sen?

– Radi by sme vydali komplexné Dejiny slovenského divadla.

● Akú knižku práve čítate?

– Chystáme sa vydať hry Elfriede Jelinek, takže listujem práve v niektorých z nich. A z beletrie román *Platforma* od francúzskeho spisovateľa Michela Houellebecqa. Škoda, že od neho ešte nie je v slovenčine preložený žiaden román.

Martina Vannayová

Ak sa zaujímate o súčasnú nemeckú drámu, Divadelný ústav vám ponúka knižné vydanie 5 hier súčasného autora Mariusa von Mayenbura (nar. 1972) z edície *Nová dráma / New Drama*. Stačí poslať k nám do redakcie do 18. januára kupón Divadelného ústavu z 11. strany a môžete si knižnicu obohatiť o tento titul.

KNIHY V PREDAJI

O VŠEOBECNOSTI

04 Kalendáre

Tranovský evanjelický kalendár na obychajný rok po narodení Krista Pána 2006. Zost. V. Ferienčík
Liptovský Mikuláš, TRANOSCIOUS 2005. 1. vyd. 190 s. Brož.

Kalendár na rok 2006 s aktuálnymi textami a adresárom ECAV.

ISBN 80-7140-258-3

1 FILOZOFIA

13 Okultné vedy. Parapsychológia. Tajné spoločnosti

TAT

Magie pro duši. Amulety a talismany. Z angl. orig. prel. J. Valentová
Bratislava, Eko konzult 2005. 1. vyd. 125 s. Brož.

Prehľad znamení, symbolov a amuletov.

ISBN 80-8079-039-6

2 NÁBOŽENSTVO. DUCHOVNOSŤ

20 Kresťanské náboženstvá

JOB, Pavol P.

Panna Mária nás vedie k Eucharistii
Bratislava, Don Bosco 2005. 1. vyd. 61 s. Brož.

Úvahy o eucharistii.

ISBN 80-8074-028-3

MIDRIAK, Ján

Na skale viery
Liptovský Mikuláš, TRANOSCIOUS 2005. 1. vyd. 435 s. Viaz.
Referáty z dištriktuálnych dní (1995 – 2000), kázne, reči, príhovory, prednášky a pod.

ISBN 80-7140-252-4

Náhody a náhodíčky s Máriou Svatošovou. Z čes. orig. prel. M. Beňov
Bratislava, Karmelitánske nakladateľstvo 2005. 1. vyd. 87 s. Viaz.
Úvahy M. Svatošovej.

ISBN 80-89231-03-9

O eucharistii s Vojtěchom Kodetom. Z čes. orig. prel. M. Kaiser
Bratislava, Karmelitánske nakladateľstvo 2005. 1. vyd. 95 s. Viaz.
Úvahy o eucharistii.

ISBN 80-89231-02-0

TROBISCHOVÁ, Ingrid

S radosťou na ceste. Naša rodina ide do sveta
Liptovský Mikuláš, TRANOSCIOUS 2005. 1. vyd. 177 s. Brož.
Spomienky z misionárskej činnosti.

ISBN 80-7140-255-9

TYROL, Anton

Lectio divina
Svit, Katolícke biblické dielo 2005. 1. vyd. 25 s. Brož.
Praktická metóda čítania Svätého písma.

ISBN 80-89120-05-9

29 Učebnice

KLÁTIK, Miloš

Pramienok
Liptovský Mikuláš, TRANOSCIOUS 2005. 1. vyd. 71 s. Brož.

Učebnica evanjelického náboženstva pre 1. a 2. ročník ZŠ.

ISBN 80-7140-248-6

3 SPOLOČENSKÉ VEDY

301 Národnostná politika. Národnostné menšiny

Národ a národnosti na Slovensku v transformujúcej sa spoločnosti – vzťahy a konfliktky. Zost. Š. Šulaj
Prešov, Universum 2005. 1. vyd. 306 s. Brož.

Súbor podkladových výskumných správ.

ISBN 80-89046-28-2

31 Životné prostredie. Ekológia

Horná Orava

Banská Bystrica, Štátna ochrana prírody SR 2005. 1. vyd. 11 s. Brož.

Chránené vtáčie územie sa nachádza v severozápadnej časti Slovenska.

ISBN 80-89035-46-9

Kysucké Beskydy a Riečnica
Banská Bystrica, Štátna ochrana prírody SR 2005. 1. vyd. 11 s. Brož.

Západný úsek Magurského flyša – územie európskeho významu.

ISBN 80-89035-47-7

Milič

Banská Bystrica, Štátna ochrana prírody SR 2005. 1. vyd. 11 s. Brož.
Územie európskeho významu sa nachádza na južnej časti pohoria Slánske vrchy.

ISBN 80-89035-37-X

Muránska planina

Banská Bystrica, Štátna ochrana prírody SR 2005. 1. vyd. 11 s. Brož.
Územie európskeho významu je súčasťou Slovenského rudohoria, oblasti Spišsko-gemerského krasu.

ISBN 80-89035-38-8

Pieskovcové chrbáty

Banská Bystrica, Štátna ochrana prírody SR 2005. 1. vyd. 6 s. Brož.
Územie európskeho významu sa nachádza vo východnej časti Cerovskej vrchoviny.

ISBN 80-89035-39-6

Plešivecká planina

Banská Bystrica, Štátna ochrana prírody SR 2005. 1. vyd. 11 s. Brož.
Oblasť Slovenského Rudohoria – územie európskeho významu.

ISBN 80-89035-57-4

Priaznivý stav biotopov a druhov európskeho významu
Banská Bystrica, Štátna ochrana prírody SR 2005. 1. vyd. 735 s. Viaz.

Manuál k programom starostlivosti o územia NATURA 2000.

ISBN 80-89035-33-7

Rieka Latorica

Banská Bystrica, Štátna ochrana prírody SR 2005. 1. vyd. 7 s. Brož.
Územie európskeho významu zaberá centrálnu časť CHKO Latorica.

ISBN 80-89035-35-3

Strážovské vrchy

Banská Bystrica, Štátna ochrana prírody SR 2005. 1. vyd. 11 s. Brož.
Strážovské vrchy – územie európskeho významu.

ISBN 80-89035-41-8

Tatry

Banská Bystrica, Štátna ochrana prírody SR 2005. 1. vyd. 11 s. Brož.
Územie európskeho významu zaberá najvyššie polohy Karpatského oblúka.

ISBN 80-89035-42-6

Travertíny pri Spišskom Podhradí

Banská Bystrica, Štátna ochrana prírody SR 2005. 1. vyd. 11 s. Brož.
Územie európskeho významu predstavuje najrozsiahljší travertínový komplex na Slovensku.

ISBN 80-89035-32-9

Turiec a Blatničianka

Banská Bystrica, Štátna ochrana prírody SR 2005. 1. vyd. 7 s. Brož.
Územie európskeho významu.

ISBN 80-89035-50-7

Vtáčnik

Banská Bystrica, Štátna ochrana prírody SR 2005. 1. vyd. 11 s. Brož.
Územie európskeho významu sa nachádza v rovnomennom pohorí, súčasťou Slovenského stredohoria.

ISBN 80-89035-45-0

Zoborské vrchy

Banská Bystrica, Štátna ochrana prírody SR 2005. 1. vyd. 11 s. Brož.
Územie európskeho významu zaberá výbežok pohoria Tríbeč.

ISBN 80-89035-44-2

32 Politika

COUDENHOVE-KALERGI, Richard N.

Pan – Európa. Z nem. orig. prel. J. Alner
Bratislava, Štatistické a evidenčné vydavateľstvo tlačív (ŠEVT) 2005. 1. vyd. 120 s. Brož.
Európa a svet – dialógy v EÚ.

ISBN 80-88707-67-6

DIVINSKÝ, Boris

Zahrančná migrácia v Slovenskej republike – stav, trendy, spoločenské súvislosti
Bratislava, F. Ebert Stiftung 2005. 1. vyd. 216 s. Brož.
Globálny jav migrácie a Slovensko.

ISBN 80-89149-04-9

SNOPKO, Ladislav – PONGÓ, Ildigó

V 4 – regióny a ich stolice
Bratislava, ORMAN 2005. 1. vyd. 143 s. Viaz.
Územná samospráva v štátoch V 4 – Poľsko, Česko, Slovensko, Maďarsko.

ISBN 80-968773-7-2

33 Ekonomika

KLAS, Antonín

Technologický a inovačný rozvoj v Slovenskej republike

Bratislava, Ústav slovenskej a svetovej ekonomiky SAV 2005. 1. vyd. 390 s. Brož.
Analýza súčasného stavu technologického a inovačného rozvoja, určenie miery zaostávania v porovnaní s krajinami EÚ a návrh spôsobov jeho prekonávania.

ISBN 80-7144-147-3

Národný plán na zavedenie eura v Slovenskej republike

Bratislava, Národná banka Slovenska 2005. 1. vyd. 90 s. Brož.
Štúdiá s úlohami jednotlivých sektorov hospodárstva.

ISBN nemá

Správa o finančnej stabilite 2004

Bratislava, Národná banka Slovenska 2005. 1. vyd. 95 s. Brož.
Štúdiá analyzuje finančnú stabilitu SR.

ISBN nemá

ŠOSTRONEKOVÁ, Marta

Podvojné účtovníctvo pre podnikateľov po vstupe do EÚ s príkladmi
Bratislava, Epos 2005. 1. vyd. 560 s. Viaz.
Metodický výklad s príkladmi a kontrolnými otázkami.

ISBN 80-8057-639-4

TUPÝ, Ján – KNOPP, Juraj

Spravidca pravidlami určovania a osvedčovania pôvodu tovaru v medzinárodnom obchode
Bratislava, Slovenská obchodná a priemyselná komora 2005. 1. vyd. 111 s. Brož.
Praktická príručka.

ISBN 80-89105-24-6

Výročná správa 2004

Bratislava, Národná banka Slovenska 2005. 1. vyd. 191 s. Brož.

Prehľad činnosti.

ISBN nemá

34 Právo. Legislatíva

JAKUBOVIČ, Daniel

Zmluvná disciplína a zabezpečovacie právne inštitúty v obchodnom práve s relevantnou judikatúrou
Bratislava, Epos 2005. 1. vyd. 494 s. Viaz.
Právna príručka.

ISBN 80-8057-647-5

Občiansky zákonník a Občiansky súdny poriadok

Bratislava, Epos 2005. 1. vyd. 192 s. Brož.
Príručka občianskeho práva.

ISBN 80-8057-650-5

PAVELEKOVÁ, Bronislava – KUBÍČKOVÁ, Gabriela – ČEČOTKOVÁ, Vlasta

Zákon o rodine
Šamorín, HEURÉKA 2005. 1. vyd. 369 s. Brož.
Komentár s judikatúrou.

ISBN 80-89122-24-8

Rokovací poriadok Národnej rady SR. III. volebné obdobie

Bratislava, Národná rada Slovenskej republiky 2005. 3. vyd. 90 s. Brož.
Zákon č. 350/1996 Z. z. o rokovacom poriadku NR SR v znení neskorších predpisov.

ISBN 80-89052-23-1

Vreckový exekučný poriadok a dobrovoľné dražby

Bratislava, Epos 2005. 1. vyd. 128 s. Brož.
Prehľad ustanovení exekučného poriadku.

ISBN 80-8057-652-1

Vreckový Občiansky súdny poriadok

Bratislava, Epos 2005. 1. vyd. 144 s. Brož.
Prehľad platných ustanovení.

ISBN 80-8057-649-1

36 Sociálna starostlivosť a dobročinnosť. Sociálne poistenie

Zborník príspevkov z 3. ročníka Medzinárodnej konferencie hospicovej a paliatívnej starostlivosti. Zost. M. Žáková, N. Kovalčíková, J. Pavlíček
Bratislava, Oto Németh 2005. 1. vyd. 348 s. Brož.
Texty príspevkov na konferencii.

ISBN 80-88949-84-X

37 Pedagogika. Školstvo. Veda

MARTULIAK, Pavol

Banská Bystrica – kolíska vzdelanosti

Banská Bystrica, Trian 2005. 1. vyd. 317 s. Viaz.

750 rokov banskobystrického školstva.

ISBN 80-88945-77-1

Štúdium v Európe – Francúzsko. Zost. B. Košťálová
Bratislava, SAIA-CTS 2005. 1. vyd. 65 s. Brož.
Príručka.

ISBN 80-88928-70-2

Štúdium v Európe – Maďarsko. Zost. Z. Gregorová

Bratislava, SAIA-CTS 2005. 1. vyd. 26 s. Brož.
Príručka.

ISBN 80-88928-71-0

Štúdium v Európe – Rakúsko. Zost. K. Salterová

Bratislava, SAIA-CTS 2005. 1. vyd. 42 s. Brož.
Príručka.

ISBN 80-88928-71-0

39 Etnológia. Mravy a zvyky. Folklor

LAŠČIAKOVÁ, Darina

Život s piesňou
Bratislava, Štúdio humoru a satiry 2005. 1. vyd. 118 s. Viaz.

Spomienky známej speváčky ľudových piesní a rozhlasovej redaktorky, v ktorých predstavuje Slovensko s jeho tradíciami a ľudovou piesňou.

ISBN 80-85451-19-0

391 Učebnice

KOLÁRIK, Jozef – VOJÁČEK, Ladislav

Právne dejiny Slovenska I. časť
Bratislava, Univerzita Komenského, vydavateľstvo 2005. 1. vyd. 108 s. Brož.
Učebnicová publikácia – pracovný zošit.

ISBN 80-9160-203-5

TAKÁCS, Zoltán

Propedeutika účtovníctva
Bratislava, EUROUNION, s. r. o. 2005. 3. aktual. vyd. 150 s. Brož.
Učebnica pre vysokoškolákov.

ISBN 80-88984-87-4

4 JAZYK. JAZYKOVEDA

40 Lingvistika. Filológia

Historický slovník slovenského jazyka VI. Zost. M. Majtán

Bratislava, Veda 2005. 1. vyd. 699 s. Viaz.
Slovník obsahuje slová začínajúce na písmená T – V.

ISBN 80-224-0862-X

Adresy vydavateľstiev uvádzaných v rubrike Knihy v predaji

Belimex, Husova 7, 831 01 Bratislava, tel. 02/547 771 52, 033/642 32 90, e-mail: info@belimex.sk

Buvik, P. O. Box 18, 814 99 Bratislava 1, tel. 02/5441 6092

Don Bosco, Miletičova 7, 821 08 Bratislava, tel. 02/5023 1321, fax 02/5023 1144, e-mail: vdb@donbosco.sk

Edition Ryba, Abrahámska 378, 925 28 Pusté Úľany, tel. 0908 783 950, e-mail: daniel@orangedmail.sk

Eko konzult, P. O. Box 61, 851 07 Bratislava, tel. 02/6224 0792

ENIGMA, vydavateľské združenie, P. O. Box 12 A, 949 01 Nitra, tel. 037/6555 551

Epos, Gessayova 3, 851 03 Bratislava, tel. 02/6241 2357, 6383 4851, 044/4321 016 (Ružomberok), fax 02/6241 2357, e-mail: epos@epos.sk

Európa (LCA Publishers group), Staromestská 6/D, P. O. Box 99, 810 00 Bratislava 1, tel. 02/5441 5366, fax 02/5464 7393, e-mail: Europa@LCA.sk

EUROUNION, s. r. o., Datelinová 10, 821 01 Bratislava, tel. 02/5556 1076, fax 02/5556 1076

Ex tempore, Šancová 68, 811 05 Bratislava, tel. 02/52494 179, e-mail: ipanenska@extempore.sk

F. Ebert Stiftung, Maróthyho 6, 811 06 Bratislava, tel. 02/ 544 11 209, 02/ 544 11 880, fax 02/ 544 11 641, e-mail: petras@fes.sk

Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove, Ul. 17. novembra 1, 080 78 Prešov

HEURÉKA, Gazdovský rad 49/16, 931 01 Šamorín, tel. 031/5627 147

Hudobný fond, Medená 29, 811 02 Bratislava, tel. 02/5920 7410, 5920 7412, 5920 7422, fax 02/5443 1380, e-mail: valenta@hf.sk, vydavatelstvo@hf.sk, info@musicaslova.sk

Ikar, Kukuričná 13, 831 03 Bratislava 3, tel. 02/ 49 104 307-308, fax 02/ 49 104 350, e-mail: ikar@ikar.sk

Jazykovedný ústav L. Štúra SAV, Panská 26, 811 01 Bratislava, tel. 02/ 5443 1761

SOKOLOVÁ, Miloslava – OLOŠTIK, Martin – IVANOVÁ, Martina a kol.

Slovník koreňových morfém slovenčiny

Prešov, Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove 2005. 1. vyd. 584 s. Brož. Slovotvorno-morfematický slovník – prvý svojho druhu v slovenskej jazykovede.

ISBN 80-8068-319-0

Zo studnice rodnej reči.

Zost. K. Balleková a M. Smatana

Bratislava, Jazykovedný ústav Ľ. Štúra SAV 2005. 1. vyd. 332 s. Brož. Materiály zborníka predstavujú charakteristické nárečia v tematických okruhoch, ktoré sprievádzajú človeka od narodenia po smrť, ďalej zvyky, obyčaje, zábavu.

ISBN 80-224-0870-0

41 Cudzí jazyky

BÍROVÁ, Jana

Maturujem z francúzštiny po novom I. diel Bratislava, Don Bosco 2005. 1. vyd. 169 s. + CD. Brož.

Príručka pre maturantov.

ISBN 80-969373-0-8

HABANJOVÁ, Irina – ŠPILDOVÁ, Dagmar

English in Civil Engineering Bratislava, SLOVENSKÁ TECHNICKÁ KNIŽNICA 2005. 1. vyd. 220 s. Brož.

Vysokoškolské skriptá.

ISBN 80-227-2231-6

WEERMANN, Eva Maria

Nemecké slovesá. Z nem. orig. prel. M. Kliešencová

Bratislava, Príroda 2005. 1. vyd. 120 s. Brož. Nemecká gramatika.

ISBN 80-07-01212-5

5 EXAKTNÉ VEDY

59 Učebnice

ĐURIKOVIČOVÁ, Mária – SZARKOVÁ, Dagmar – VELIČOVÁ, Daniela

Konstruktívna geometria Bratislava, Slovenská technická univerzita 2005. 2. uprav. vyd. 80 s. Brož.

Pracovné listy.

ISBN 80-227-2252-9

6 APLIKOVANÉ VEDY

611 Populárna medicína

GABBAYOVÁ, Simone

Edgar Cayce – Jidlo jako lék. Z angl. orig. prel. M. Židlický

Bratislava, Eko konzult 2005. 1. vyd. 127 s. Brož. Praktická príručka o spôsobe stravovania, ktorý vedie k trvalému zdraviu.

ISBN 80-8079-042-6

62 Psychológia. Psychiatria. Psychoanalýza. Sexualita

BUČAY, Jorge

Porozprávam ti... Príbeh ľudského seba-poznávania. Zo špan. orig. prel. Martina Sležáková

Bratislava, Noxi 2005. 1. vyd. 216 s. Viaz. Kniha o hľadani duševnej harmónie súčasného človeka. Žánrov predstavuje príbehy, ktoré sú súčasťou psychoterapeutických výpovedí klienta-pacienta Demiána.

ISBN 80-89179-23-1

CLEVERON, Mark

Evangelium rozkoše. Z angl. orig. prel. J. Valentová

Bratislava, Eko konzult 2005. 1. vyd. 131 s. Brož. Vtipná sexuologická príručka pre zlepšenie sexuálneho života.

ISBN 80-80790-35-3

65 Kuchyňa. Potravinárstvo

PONCOVÁ, Svatava – HORECKÝ, Vladimír

Veľká farebná hrnčeková kuchárka Žilina, Knížne centrum 2005. 1. vyd. 119 s. Viaz.

Komplexná kuchárska kniha (predjedlá, jedlá z mäsa, bezmäsité jedlá, múčniky), v ktorej sa postupy pri receptoch zjednodušujú používaním hrnčeka namiesto váhy.

ISBN 80-8064-245-1

66 Dekorácia. Záhradníctvo. Majstrovanie. Hobby

Výtvarné nápady. Z angl. orig. prel. Alojz Keníž

Bratislava, Slovenské pedagogické nakladateľstvo – Mladé letá 2005. 1. vyd. 95 s. Viaz.

Veľkoformátová kniha s postupmi na vytváranie jednoduchých umeleckých objektov z materiálov dostupných v domácnosti.

ISBN 80-10-00788-9

7 UMENIE. ŠPORT. VOLNÝ ČAS

73 Maliarstvo. Grafika

OLIČ, Jiří – MICHALOVIČ, Peter – PETRÁNSKY, Ludo ml.

Marek Ormandík. Počas rozpadu – Half-life decay. Zo slov. orig. prel. Ľubica Letovancová, Jana Plulíková, Peter Remiš, Katarína Sokolová

Tmava, Edition Ryba 2005. 1. vyd. 94 s. Edícia Malé monografie. Viaz.

Dvojazyčná slovensko-anglická monografia popredného slovenského maliara Mareka Ormandíka nar. 1968.

ISBN 80-969151-9-3

78 Hudba. Tanec. Scénické umenie. Iné múzické formy

BUFFA, Ivan

Caprice pre violu (2003)

Bratislava, Hudobný fond 2005. 1. vyd. 5 s. Brož.

Koncertná skladba pre sólovú violu mladého slovenského skladateľa je venovaná Petrovi Zwibelovi. Faksimile.

ISBN 80-8051-450-X

KLIMÁČEK, Viliam

GÚnaGU. Príbeh jedného divadla

Levice, Koloman Kertész Bagala (L. C. A. Publishers group) 2005. 1. vyd. 245 s. Viaz.

Spomienkové rozprávanie o známom bratislavskom divadelnom súbore GÚnaGU od jedného z najznámejších jeho členov.

ISBN 80-89129-52-8

NOVÁK, Milan

Päť serenád pre sláčikové kvarteto

Bratislava, Hudobný fond 2005. 1. vyd. 16+25 s. Brož.

Súbor vďačných prednesových charakteristických skladieb (Romeo, Mefisto, Cyrano, Don Quijote, Ego). Partitúra faksimile s priloženými inštrumentálnymi hlasmi.

ISBN 80-8051-455-0

ZELJENKA, Ilja

Biblické spevy pre miešaný zbor a organ

Bratislava, Hudobný fond 2005. 1. vyd. 20+17+13 s. Brož.

Tri sakrálne zbory (Výpovede múdrosti, Zveľobovanie Boha a Prošba k Hospodínovi o pomoc) venované Speváckemu zboru mesta Bratislavy pri príležitosti 35. výročia jeho založenia. Partitúra, zborová partitúra a organový part.

ISBN 80-8051-432-1

ZELJENKA, Ilja

Sonáta pre klavír č. 24

Bratislava, Hudobný fond 2005. 1. vyd. 47 s. Brož.

Trojčasťová sonáta (Giacoso, Larghetto, Vivace) je venovaná skladateľovej manželke Márii a chirurgovi Milošovi Smetanovi. Faksimile.

ISBN 80-8051-461-5

ZELJENKA, Ilja

Šport. Volný čas

79 Šport. Volný čas

MAJAX, Gérard

Žartovné kúzia na voľné chvíle. Z franc. orig. prel. Jela Mlčochová

Senica, Vydavateľstvo Arkus 2005. 1. vyd. 175 s. Viaz.

Takmer 80 kúziel, vhodných na voľné chvíle, sviatky a narodeninové oslavy najmä pre mládež.

ISBN 80-88822-77-7

8 LITERATÚRA. BELETRIA

81 Poézia

GIMFERRER, Pere

More horí. Zo špan. orig. prel. Alejandro Hermida, Ivan Štrpka. Doslov Alejandro Hermida

Bratislava, Literárna nadácia Studňa 2005. 1. vyd. 92 s. Brož.

Výber z poézie súčasného španielskeho básnika (nar. 1945).

ISBN 80-89207-03-0

KOŠŠOVICOVÁ, Judita

Šamorínske verše – Somorjai versek. Zo slov. orig. prel. Elemér Tóth

Šamorín, VI. nákl. 2005. 1. vyd. 54 s. Viaz.

Dvojazyčná zbierka básní a textov piesní v slovenčine a maďarčine spolu s dvomi CD s názvom Modro blues – Kék blues.

ISBN 80-969379-9-5

LAMBERSY, Werner

Čajovní majstri a čajové chyžky. Z franc. orig. prel. Marián Minárik. Doslov Marián Minárik

Bratislava, Literárna nadácia Studňa 2005. 1. vyd. 143 s. Brož.

Básnická skladba súčasného belgického spisovateľa (nar. 1941).

ISBN 80-89207-02-2

LITVÁK, Ján

Živorodka. Lovkyňa fudí

Bratislava, Vydavateľstvo Spolku slovenských spisovateľov 2005. 1. vyd. 75 s. Viaz.

Pásmo poetických i prozaických textov reflexívneho a meditatívneho charakteru od známeho spisovateľa strednej generácie (nar. 1965).

ISBN 80-8061-200-5

PASTIRČÁK, Daniel

Kristus v Bruseli. Doslov Ivan Štrpka

Bratislava, Ex tempore 2005. 1. vyd. 106 s. Edícia QUOD LIBET. Viaz.

Druhá básnická zbierka básnika, prozaika a esejistu (nar. 1959).

ISBN 80-968983-5-3

POE, Edgar Allan

Stuďňa, čo stíši smäd. Z angl. orig. prel. Jana Kantorová-Báliková

Bratislava, Belimex 2005. 3. vyd. 51 s. Viaz.

Výber z ľúbostnej poézie svetoznámeho amerického spisovateľa (1809-1849).

ISBN 80-89083-79-X

TOMÁŠ, Radoslav

Chlapec. Doslov Peter Karpinský. Ilust. Kamila Biziková

Bratislava, Vydavateľstvo Spolku slovenských spisovateľov 2005. 1. vyd. 55 s. Edícia Poézia. Brož.

Básnický debut mladého básnika (nar. 1982) s tradičným výrazom a hlbokou obraznosťou.

ISBN 80-8061-218-8

83 Román. Novely. Povedky

BELANOVÁ, Gaba

Mara Kakara

Bratislava, Belimex 2005. 1. vyd. 156 s. Viaz.

Poviedkový debut s textami zo súčasnosti a z dedinského prostredia.

ISBN 80-89083-73-0

BROWN, Dan

Da Vinciho kód. Ilustrované vydanie. Z angl. orig. prel. Oto Havrila. Verše preložil Milan Richter

Bratislava, Vydavateľstvo Slovart 2005. 1. vyd. 464 s. Viaz.

Reprezentatívne vydanie populárneho trileru z umeleckého prostredia slobodomurárov s reprodukciami diel renesančných výtvarníkov.

ISBN 80-8085-057-7

DOSTOJEVSKIJ, Fiodor Michajlovič

Bratia Karamazovci. Z rus. orig. prel. Ján Ferencík

Bratislava, Európa (LCA Publishers group) 2005. 4. vyd., v tomto preklade 2. vyd. 923 s. Edícia Premena. Viaz.

Monumentálny román z posledného obdobia tvorby svetoznámeho predstaviteľa ruského realizmu (1821-1881).

ISBN 80-89111-10-6

DOVALA, Juraj Jordán

Körkar. Doslov Daniel Pastirčák

Nitra, ENIGMA, vydavateľské združenie 2005. 1. vyd. 126 s. Viaz.

Mystický príbeh teológa a básnika (nar. 1974).

ISBN 80-89132-25-1

HORVÁTH, Karol

Karol D₂ Horváth

Levice, Koloman Kertész Bagala (L. C. A. Publishers group) 2005. 1. vyd. 83 s. Brož.

Druhá zbierka poviedok autora strednej generácie (nar. 1961).

ISBN 80-89129-68-4

KAFKA, Franz

Zámok. Z nem. orig. prel. Perla Bžochová

Bratislava, Európa (LCA Publishers group) 2005. 2. vyd., v tomto preklade 1. vyd. 341 s. Edícia Premena. Viaz.

Román o tajomných silách byrokracie od svetoznámeho spisovateľa (1883-1924).

ISBN 80-89111-09-2

KAPITÁŇOVÁ, Daniela

Nech to zostane v rodine Levice, Koloman Kertész Bagala (L. C. A. Publishers group) 2005. 1. vyd. 167 s. Brož.

Detektívny román zo súčasnosti, ktorý bol uverejňovaný na pokračovanie v slovenskom denniku.

ISBN 80-89129-70-6

KARDOŠOVÁ, Barbora

Anjeľi nespia

Bratislava, Ikar 2005. 1. vyd. 231 s. Viaz.

Román zo súčasnosti o ženách, ktorých sny sa rozchádzajú zo skutočnosťou najmä pri hľadaní toho pravého partnera – od slovenskej prozaičky a scenáristky (nar. 1969).

ISBN 80-551-1200-2

KOPCSAY, Mária

Domov

Levice, Koloman Kertész Bagala (L. C. A. Publishers group) 2005. 1. vyd. 221 s. Brož.

Román trojnásobného finalistu súťaže Poviedka zachytáva dobu 90. rokov a jej problémy.

ISBN 80-89129-67-6

LAVRIK, Silvester

Zlodeji

Levice, Koloman Kertész Bagala (L. C. A. Publishers group) 2005. 1. vyd. 122 s. Brož.

Zbierka poviedkových textov dramatika, režiséra a prozaika (nar. 1964).

ISBN 80-89129-72-2

LEONI, Giulio

Mozaikový zločin. Z tal. orig. prel. Pavol Štubňa

Bratislava, Vydavateľstvo Slovart 2005. 1. vyd. 255 s. Viaz.

Literárna fikcia vychádzajúca z literatúry faktu. Prior Florencie a básnik Dante Alighieri je poverený vyšetrovaním zákernej vraždy majstra mozaikára v Kostole sv. Júdu.

ISBN 80-7145-992-5

LEWIS, C. S.

Kroniky Narnie. Kôň a jeho chlapec. Z angl. orig. prel. Patrick Frank. Ilust. Pauline Baynesová

Bratislava, Vydavateľstvo Slovart 2005. 1. vyd. 225 s. Viaz.

Tretie pokračovanie fantasy príbehov odohrávajúcich sa vo svete plnom čarodejníkov – v Narnii.

ISBN 80-7145-388-9

MITANA, Dušan

Zjavenie

Levice, Koloman Kertész Bagala (L. C. A. Publishers group) 2005. 1. vyd. 219 s. Viaz.

Román výrazného súčasného slovenského spisovateľa (nar. 1946), ktorý nadväzuje na predchádzajúci autorov román Návrat Krista.

ISBN 80-89129-22-6

ORWELL, George

Nad vodou a chyť dych. Z angl. orig. prel. Ján Vilikovsky. Doslov Ján Vilikovsky

Bratislava, Ikar 2005. 1. vyd. 231 s. Edícia Odeon. Viaz.

Román svetoznámeho autora z roku 1939 zachytáva medzivojnové obdobie v Anglicku očami poisťovacieho agenta.

ISBN 80-551-1166-9

RÁKAY, Anton

Dlhá cesta

Bratislava, Vydavateľstvo Spolku slovenských spisovateľov 2005. 1. vyd. 167 s. Viaz.

Román zo súčasnosti, z lekárskeho a rómkeho prostredia od spisovateľa staršej generácie (nar. 1925).

ISBN 80-8061-206-4

TEKELYOVÁ, Emma

Sláva na splátky

Bratislava, Ikar 2005. 1. vyd. 272 s. Viaz.

ESEJISTA & FUTURISTA

© Martin Kellenberger

Voňavé esencie s napätím

John Grisham

Firma

Bratislava, Ikar 2005

Preklad Tamara Chovanová

Vydavateľstvo Ikar v spolupráci s dennikom Nový čas pripravilo pre milovníkov kníh akciu Letné čítanie – knižnica bestsellerov. V spoločnosti autorov, ako Stephen King, Sidney Sheldon alebo Robin Cook nemohol chýbať jeden z najpopulárnejších autorov súčasnosti – John Grisham. Voľba padla na jeho druhú knihu *Firma* (The Firm, 1991), ktorá sa na zozname bestsellerov New York Times udržala rekordných 47 týždňov. Grisham sa stal najznámejším predstaviteľom žánru „legal thriller“ – napínavých príbehov z právnického prostredia.

Príbeh je jednoduchý: Úspešný absolvent práva na Harvarde Mitch McDeer sa rozhodne prijať lukratívnu ponuku neznámej, zato však úspešnej malej firmy v Memphise. S entuziazmom sa vrhá do práce a zdá sa, že v úspešnej kariére mu už nemôže nič zabrániť. Avšak... rozprávkový scenár dostáva vážne trhliny, keď ho jedného dňa osloví agent FBI, ktorý vyšetroje pochybné praktiky jeho firmy. Mitch sa znenazdajky ocitne na rázcestí – odolá vidine bohatstva a zostane na ceste spravodlivosti? Alebo sa za cenu degradácie vlastnej morálky stane súčasťou súkolia zločineckej skupiny, ukrytej za ctihodným zovňajškom právnickej firmy? Hlavný hrdina zrazu bojuje o holý život a v ohrození sa ocitnú aj jeho najbližší.

Autor nezaprie svoje právnické vzdelanie a prax, napohľad suchopárne prostredie kancelárií s mahagónovými stoličkami a hlbokými kobercami sa však práve v jeho podaní mení na vzrušujúcu scénu boja dobra a zla. Dej postupne graduje, je strhujúci a sugestívny. Grisham namixoval pre čitateľa dokonalý koktail napätia a akcie.

John Grisham

Maklér

Bratislava, Ikar 2005

Preklad Alena Redlingerová

Autor sfilmovaných bestsellerov *Firma*, *Klient* alebo *Prípady Pelikán* nás tentoraz zavedie do sveta vysokej politiky. Hlavným hrdinom príbehu *Maklér* je Joel Backman, bývalý úspešný právnik a lobista pôsobiaci vo Washingtone. Bývalý preto, lebo vlastná arogancia a túžba po moci ho priviedli na pokraj záhuby a svoju úspešnú kariéru tak zakončil ako väzeň vo federálnom nápravnom zariadení. Po štyroch rokoch väzenia však prichádza nečakaná amnestia od amerického prezidenta a Backman sa ocitá na slobode. Sloboda však v tomto prípade znamená exil v ďalekom Taliansku, kde si pod príslym dohľadom tajnej služby zvykajú na nový život pod cudzím menom. Krajina ho uchvátí a čitateľ sa spolu s ním vydáva na „strastiplnú“ cestu štúdia taliančiny. Nič však netrvá večne, minulosť a dlhy s ňou spojené si nájdu aj Joela. Po jeho stopách sa vydávajú tajné služby takmer všetkých svetových veľmocí. Stáva sa štvancom a napodiv mu táto úloha ide celkom dobre. Po dramatickom návrate do Washingtonu sa opäť stáva žralokom v známych vodách. Hrá vabank a jeho hra speje ku konečnému vyvrcholeniu.

V poznámke na záver autor priznáva neznalosť sveta špionáže, avšak čitateľ túto slabinu odhalí len ťažko. Svet vysokej politiky, intrig a boja o moc je stále zahalený mnohými tajomstvami. Dej nie je taký strhujúci ako v prípade iných majstrov politického thrilleru, ale napätie a pútavosť sa mu nedajú uprieť. Grisham miluje Taliansko a cítiť to aj pri opise miest, ľudí a životného štýlu krajiny. Joelove lekcie taliančiny sa časom stávajú „strastiplnými“ aj pre čitateľa. Pre fanúšikov Johna Grishama je však kniha ďalšou lahôdkou a počet jeho predaných kníh je dôkazom, že ich názaj nie je málo.

Michaela Geisbacherová

Marsha Mehranová

Chuť granátových jabĺk

Bratislava, Ikar 2005

Preklad Mária Kočanová

V origináli sa kniha nazýva *Pomegranate Soup*, čiže Polievka z granátových jabĺk. Práve v pokojnom rozprávaní z írskych vidiek, ktoré sa prelína s vôňami a chuťami z Perzie (odkiaľ pochádzajú staré recepty na polievku), je ukrytý pôvab románu. Autorka rozpráva príbeh troch sestier, ktoré utiekli z Iránu najprv do Veľkej Británie a potom ďalej do Írska. V malom mestečku si otvoria bistro Babylon. Ponúkajú v ňom exotické perzské špeciality. Hlavnou líniou je zživenie sa tradičnej zabehutej a pomerne konzervatívnej komunity s odlišnou kultúrou. Autorka sa prostredníctvom rozlične ladených pasáží, často aj vtipne a humorne, vyslovuje za multikultúrne zblížovanie.

Ostatne, aj jej životný príbeh je práve o tom: Narodila sa v Iráne pred islamskou revolúciou v starej bahijskej (libanonskej) rodine. V Iráne ich preto nejdni považovali za menejcenných ľudí. Túžila po štúdiu, preto z revolučného chaosu chcela utiecť do USA. Vizum však nedostala a po strastiplnom úteku sa nakoniec ocitla v Argentine. Až po niekoľkých rokoch sa mohla presťahovať do newyorského Brooklynu. Jej otec emigroval do Austrálie a keď ho chcela navštevovať, musela si popri štúdiu zarábať. Našla si rozličné povolania: personálna asistentka pri výrobe filmu, dievča na plagát, hosteska v reštaurácii pre ruských mafianov. Prvý raz letela do Austrálie len s dvostolármi v peňaženke... Raz sa zamestnala v írskych reštaurácii – a v nej si našla írskeho priateľa. Ako inakšie, Kristófa. Svätý Kristóf je patrónom cestovateľov a cestujúcich. Z takýchto zdrojov sa zrodila jej prvá kniha: *Chuť granátových jabĺk*.

Medzi kapitolami spestrujú toto dielko zaujímavé recepty, ktoré si čo len trochu šikovnejší kuchár dokáže osvojiť aj v našich stredoeurópskych podmienkach. Dokonca sa objavili úvahy, či Marjaniným uplatňovaním teórie striedania teplých a studených pokrmov autorka nerozvíja Zoroastrov systém vyváženosti. Perzský prorok Zoroaster okrem iného pozoroval dualizmus v prírode a potraviny aj ľudí vnímal ako súčasť prírody. Marsha Mehranová však dôrazne odmieta súvislosť s učeními tohto proroka a vysvetľuje, že súčasná iránska kuchyňa odjakživa bežne pracuje s teplými a studenými pokrmami. Autorka doteraz tieto prastaré vedomosti úspešne využíva. Na-

príklad, ak sa chce sústrediť na štúdium, pripraví si teplé jedlo: ryžu.

Čitateľ môže namietkať, že o knihe sa veľa nedozvedel, že sme mu z nej ponúkli iba voňavé esencie. Veď aj Šeherzáda počas tisíc a jednej noci hneď a zaraz všetko neprezradila a – možno popri rozprávaní aj varila.

Luboš Sveton

Ak radi vychutnáte s napätím a hrôzou aj zábavu, určite poznáte príbehy rakúskeho autora pre deti Thomasa Brezina *Všetky moje strašidlá*. Postupne vás s nimi zoznamuje vydavateľstvo Arkus, ktoré vám tentoraz ponúka príbeh *Strašidelná rodina*. Vedľa desaťročného Miša sa nastávajú noví susedia, ale nie je s nimi čosi v poriadku. Mišo požiada o pomoc svojich strašidelných kamarátov, medzi ktorých pribudlo nové strašidlo – Duch Rámusník. Ako sa mu podarí splniť úlohu, to si prečítate, ak nám do redakcie pošlete do 18. januára kupón vydavateľstva Arkus.

S Thomasom Brezinom sa nebudete nudiť ani v Klube záhad. Autor vás síce nepozve do klubu, kde budú od vás pýtať preukaz, ale ponúka vám členstvo v čitateľskom klube. Klub záhad pre vás otvára vydavateľstvo Fragment príbehom *Pomsta grófa Gundolfa*, kde sa rohaté bytosti s planúcimi očami motajú po chodbách, tajomné zrkadlo pohlcuje tváre atď. Naberte odvahu a vstúpte! Nezapadnite vystríchnúť kupón vydavateľstva Fragment a pošlite nám ho do redakcie do 18. januára.

ZO SVETA KNÍH

Pošta srdca

Hlboká vzájomná náklonnosť vyžaruje z korešpondencie Maríny Cvetajevovej s Borisom Pasternakom, ktorú si vymieňali po jej odchode z Ruska roku 1922 za manželom do cudziny. Ich stovky listov súborne vyšli nedávno aj vo francúzskom preklade *Marina Tsvetaeva et Boris Pasternak. Correspondance 1922 – 1936* (Ed. des Syrtes) na takmer 700 stranách. Cvetajevová počas sedemnáročného exilu žila v Berlíne, Prahe, Meudone, Pasternak zostal v Moskve. Keď v knihkupectve objavil jej zbierku *Versty*, ktorú stihla vydať ešte pred odchodom, napísal jej prvý list. Vyjadruje v ňom ľútosť, že ju neobjavil skôr, že sa nestretli. Ich korešpondencia trvala do roku 1936, o tri roky neskôr sa Cvetajevová vrátila do vlasti, ale nespokojnosť s vládnucimi pomermi ju dohnala k samovražde roku 1941.

Cena za nenávisť

Na dražbe v Paríži začiatkom decembra dosiahol rekordnú cenu rukopis pamfletu Louisa Fernanda Célina *A l'agité du bocal* (voľne preložené Vo vare sklenej banky). Za jeho 14 fejtónov, hanopisov proti „okuliarnatému hlupákovi“ Jeanovi Paulovi Sartrovi, zaplatil nový majiteľ 87 tisíc euro, teda vyše 6 tisíc za fejtón.

Čo čítajú stredoškólači

Tohtoročnú literárnu cenu Goncourt des lycéens, ktorú udeľujú francúzski stredoškólači, získala Sylvie Germainová (1954) za román *Magnus* (vyd. Albin Michel). Autorkine predchádzajúce romány *Dieťa Medúza* (Causa editio 1998) a *Pieseň neláskavých* (Vyd. Slovart 2005) poznajú naši čitatelia vďaka prekladom Igora Navrátila. *Magnus* je príbeh o Franzovi, ktorého ako malé dieťa odložia jeho nemeckí rodičia pred začiatkom druhej svetovej vojny. Z tohto obdobia si nepamätá nič, a tak sa vracia do minulosti a pátra po svojej identite.

Tretia Chiracova dcéra

Všeobecne je známe, že francúzsky prezident má len dve dcéry, preto podtitul knihy *La fille de coeur. L'incroyable destin de la troisième fille des Chirac* (Milujúca dcéra. Neuveriteľný osud tretej dcéry Chiracovcov) vzbudzuje zvedavosť. Jej autorkou je Anh-Dao Traxel a rozpráva v nej o vlastnom živote. Anh-Dao sa narodila medzi vojnami v Indočíne a vo Vietname, po odchode amerických vojakov utiekla sama, bez rodiny z Vietnamu, dostala sa do utečeneckého tábora v Malajzii a odtiaľ 19. júla 1979 do Paríža. Tam sa jej ujali Jacques a Bernadette Chiracovci a diskretne ju vychovali. Teraz prináša svedectvo o svojom riskantnom úteku a živote v tieni chiracovského klanu. Knižka vyjde 10. februára vo vydavateľstve Flammarion.

—báb—

Najpredávanejšie knihy v USA (december 2005)

Beletria

1. James PATTERSON: *Mary, Mary*
2. Nicholas SPARKS: *At First Sight* (Na prvý pohľad)
3. Jan KARONOVÁ: *Light from Heaven* (Svetlo z neba)
4. Patricia CORNWELLOVÁ: *Predator* (Predátor)
5. P. D. JAMES: *The Lighthouse* (Maják)
6. David BALDACCI: *The Camel Club* (Klub Camel)
7. Anne RICEOVÁ: *Christ the Lord: Out of Egypt* (Kristus Pán: Preč z Egypta)
8. Dan BROWN: *The Da Vinci Code* (Da Vinciho kód)
9. George R. R. MARTIN: *A Feast for Crows* (Sviatok pre vrany)
10. Tim LAHAYE – Jerry B. JENKINS: *The Regime: Evil Advances* (Režim: Zlo prichádza)

Literatúra faktu

1. Jimmy CARTER: *Our Endangered Values*

- America's Moral Crisis (Naše ohrozené hodnoty: Morálna kríza Ameriky)
2. Frank McCOURT: *Teacher Man: A Memoir* (Učiteľ: Memoár)
3. Doris Kearns GOODWINOVÁ: *Team of Rivals: The Political Genius of Abraham Lincoln* (Tím rivalov: Politický génus Abraháma Lincoln)
4. Thomas L. FRIEDMAN: *The World Is Flat: A Brief History of the Twenty-first Century* (Svet je placka: Krátka história 21. storočia)
5. Joan DIDIONOVÁ: *The Year of Magical Thinking* (Rok magických myšlienok)
6. Billy CRYSTAL: *700 Sundays* (700 nediel)
7. John GROGAN: *Marley & Me: Life and Love with the World's Worst Dog* (Marley a ja: Život a láska s najhorším psom na svete)
8. Al FRANKEN: *The Truth (with jokes)* (Pravda (so žartmi))
9. Steven D. LEVITT – Stephen J. DUBNER: *Freakonomics*
10. David McCULLOUGH: 1776

KUPÓN ŠTÚDIO HUMORU A SATIRY strana 2

KUPÓN DIVADELNÝ ÚSTAV strana 8

KUPÓN FOXI strana 2

KUPÓN ARKUS strana 11

KUPÓN IKAR strana 7

KUPÓN FRAGMENT strana 11

Pre spisovateľa je jedinou voľbou outsiderstvo

Rozhovor s básnikom, prozaikom a prekladateľom Petrom BILÝM

● Peter, tvoje životné osudy sú naozaj nevšedné. Ľudí zvyčajne najviac zaujme fakt, že žiješ v zahraničí, že nejaký čas si strávil v kláštore. V čom najvýraznejšie ovplyvnil pobyt v kláštore tvoj život? Čo ti dal a čo ti vzal?

– Kláštor bol pre mňa jedným z najzaujímavejších vnútorných dobrodružstiev. Mal som šťastie na komunitu v talianskom Cartocete, všetci štyria rehoľníci v nej žili autentický duchovný rozmer svojej existencie. Vďaka tejto skúsenosti som mohol aj na vlastnej koži spoznať, že sú ľudia, ktorí dokážu podľa určitých hodnôt aj žiť, nielen o nich rozprávať. To ma ovplyvnilo možno tým, že aj keď som sa s rehoľným životom neskôr definitívne rozišiel, Cartoceto vo mne zanechalo nezmazateľnú stopu, o ktorú nechcem prísť.

● Svojho času si ako mladík náhle opustil rodinu a rodnú vlasť, nezložil si rehoľný sľub... Akoby si pred niečím utekal. Pred čím?

– Často nad tým rozmýšľam a stále si neviem dať definitívnu odpoveď. Možno to je strach nechať sa niečím spútať, možno niečo iné.

● Je pre teba literatúra istou formou útočiska?

– Veľmi nie. Veď práve v literatúre sa autor môže konfrontovať so skutočnosťou, ktorú má sklony každodenne obchádzať. Keď utekám pred sebou, tak napríklad poézia ma prinúti, aby som sa postavil zoči voči tomu, čo je vo mne a z čoho mám strach.

● Pre Bilého ako básnika aj ako prozaika je charakteristické napätie medzi telesným a duchovným, medzi fyzickou túžbou a mentálnou apatiou... Súboj tela a ducha prebieha v človeku odpradáva. Myslíš si, že začiatok 3. tisícročia, čas super a hypermarketov, masovej zábavy, globalizácie, podporuje príklon človeka viac k jednej strane?

– Keď sme pri tom dualizme, či chceme či nie, svet vždy stál oveľa viac na materiálnej stránke ako na duchovnej. Všetky veľké zmeny v dejinách sú motivované viac mocou a peniazmi, než nejakými ideálmi. Keby bol počas studenej vojny vo východnej Európe väčší ekonomický blahobyt ako v západnej, asi by sme sa nedočkali veľkej invázie východných Nemcov za „slobodu“ koncom osemdesiateho deviateho a ak by vôbec padla železná opona, jej pád by vyzeral úplne ináč. Blahobyt zapchá ústa takmer každému.

● Je kríza identity, ktorou trpia tvoje románové postavy, aj lyrický subjekt básní, prejavom istej traumy z človeka ako takého?

– Som mizantrop. Málo ľuďom dokážem dôverovať, hoci keď už niekomu dôverujem, dôverujem slepo. Už ani neviem, či sa to dá pomenovať traumou, ale ťažko mi je robiť si o človeka a o ľudstve nejaké optimistické ilúzie. Ani sa netreba pozeráť do dejín, stačí nahliadnuť do každodennosti.

Básnik a prozaik Peter Bilý (1978) sa narodil v Košiciach, na prahu dospelosti sa však rozhodol rodnú krajinu opustiť a namieril si to priamo do augustiánskeho kláštora v Taliasku. Krátko pred vypršaním rehoľných sľubov z kláštora odišiel a odvtedy žije a tvorí v Španielsku. Ako mimoriadne talentovaný básnik zaujal už svojím debutom *Spomalené prítmie* (2001), neskôr vydal ďalšie dve básnické zbierky *V zajatí obrazu* (2002) a *Insomnia* (2003, spoločná zbierka s Martinom Vladom). V roku 2004 mu vyšiel román *Démon svätosti*, ktorý zaujal čitateľov i kritiku svojou otvorenosťou a formálnou vytriedenosťou. Zatiaľ posledný román *Vzbura anjelov* (2005) na prozaický debut voľne nadväzuje. Bilý svojim nekonformným životným štýlom i ľahko kontroverznými knihami patrí k najtalentovanejším slovenským autorom súčasnosti.

● Najmä v básnickej tvorbe často využívaš opozície a kontrasty. Možno takéto protirečenia vnímať ako programové vyjadrenie ľudskej neschopnosti poznať a spoznať pravú tvár vecí?

– Pravá tvár vecí je vždy paradoxom. A okrem toho, som si vedomý, ako často si sám sebe protirečím. Ale nejaké programovo nepišem.

● Si dvojdomý autor – začal si ako poeť, posledné dve knihy však boli prozaické. Si viac básnik alebo prozaik? Ako ty sám vnímaš vzťah medzi tvojou poéziou a prózou?

– Sám neviem, či okrem toho, že moju prózu a poéziu spája jeden autor, je medzi nimi aj nejaký iný vzťah. Skôr mám pocit, že by mohli byť napísané dvoma odlišnými autormi. Ale neviem sa k tomu presnejšie vyjadriť, neviem analyzovať svoju vlastnú tvorbu.

● Vrávi sa, že keď je človek mladý, je básnikom, keď je starší, je z neho prozaik, a keď je už zrelým mužom, stáva sa z neho filozof. Myslíš si, že sa od poézie a prózy napokon dopracuješ aj k „čistej“ filozofii?

– Nie som si istý, či sa vôbec dožijem tridsiatky. A ak áno, štyridsiatka a päťdesiatka budú stále nekonečne ďaleko. A potom si nie som istý, či by som dokázal byť ako sedemdesiatročný zrelým mužom. Ťažko sa mi pozerá do budúcnosti.

● Je pravda, že formálne je tvoja poézia pestrá. Nepohrdneš sonetom, ani exotickými strofickými formami, napr. haiku. Rovnako próza sa vyznačuje cizelovaním skôr formálnej stránky diela, ako dôrazom na rozvíjanie príbehu. Prečo je forma pre teba taká dôležitá?

– Možno hľadanie foriem je aspoň trochu vyjadrením odporu k nadvláde vulgárnosti a prizemnosti, ktorú máme každý deň okolo seba. Ďalšou stránkou veci je, že nepodceňujem čitateľa. Nemyslím si, že ak je spisovateľ náročný k čitateľovi, stratí ho.

● Okrem básní a dlhších prozaických žánrov sa venuješ aj písaniu poviedok, ktoré uverejňuješ časopisecky. Neuvažuješ nad zbierkou poviedok?

– Poviedky boli za posledných desať rokov dosť v móde, najmä vďaka

Bagalovej súťaži. Možno teraz, keď sa vyhlásila súťaž o najlepšie rukopisy románu, knižkupectvá budú o dva-tri roky zavalené slovenskými románmi a ja budem môcť vyjsť na svetlo s poviedkami. Zatiaľ sa však nikam nepohľadám.

● Tvoje románové novely *Démon svätosti* (2004) aj *Vzbura anjelov* (2005) boli u nás často vnímané ako kontroverzné. Myslíš, že takými naozaj sú, alebo ide skôr o slovenskú konzervatívnosť, či nebudaj o úspešnú marketingovú stratégiu?

– Nevieť, prečo tá kontroverznosť, veď Slovensko nie je až také konzervatívne, ako sa nám snaží nahovoriť Savonarola z ministerstva vnútra, či jeho neschopný malomeštiacky kolega v kresle ministra školstva.

● Ako vnímaš sám seba v kontexte súčasnej slovenskej literatúry?

– Mám pocit, že v nej pár zamindrákovaným perohryzom zavádziam. Asi sa ťažko odpúšťa, že hoci som nebol na Slovensku fyzicky prítomný, debutoval som bez toho, aby som mal konexie, či vedel, koho a ako treba masírovať. A potom to, že ma väčšina kritiky akceptovala a dokonca som mal slušný čitateľský úspech, to je na Slovensku smrteľným donebavolajúcim hriechom. Škoda reči.

● V jednom z rozhovorov si povedal, že pri každej básni, na rozdiel od prózy, si presvedčený, že je tou poslednou. Prezrad' nám, na čom momentálne pracuješ. Čo najbližšie ponúkneš svojim čitateľom?

– Tento rok by mi mala vyjsť básnická zbierka *Posledná sista milencov*. Takmer rok som básne nepísal, už som si bol viac-menej istý, že poézii ostanem verný už iba ako čitateľ. Potom jedného dňa to na mňa znovu prišlo. Nakoniec spolu s tým, čo som mal odložené z predchádzajúceho obdobia, som mohol vyselektovať veci, ktoré by mohli byť zaujímavé. Popri tom pripravujem novú prózu.

● Žiješ v Španielsku, knihy vydávaš na Slovensku. Máš v Španielsku niekoho, kto pozná tvoju tvorbu, číta tvoje texty?

– Nezaťažujem svoje okolie svojou tvorbou. Ešte v Taliasku ma priatelia volali „poeta“, ale nie preto, že by vedeli o mojom písaní. Stačilo im vidieť, ako som v jednu noc v San Gimignano vydesil klientov v jednej nóbl reštaurácii, lebo som sa do nej snažil dostať cez veľké tabuľové okno. Priatelia si mysleli, že provokujem, no v skutočnosti som si iba nechtiac pomýlil okno s dverami. To „poeta“ mi prischlo, ale básňami som sa neoháňal. V Španielsku je to podobné.

● Veľkú časť života si prežil na viacerých miestach v Európe, venuješ sa aj prekladaniu zo španielskej, talianskej a francúzskej literatúry. Prenáša sa táto myšlienková kozmopolitnosť aj do tvojej vlastnej tvorby?

– Keď som mal osemnásť, potrpel som si na kozmopolitnosť. Počas leta, ak som strávil jednu noc s dievčaťom z Atén a tú ďalšiu s islandskou kráskou, myslel som si, že niet väčšieho Európana ako som ja. Bola to taká chlapčenská nevinnosť, baví sa na svitaní po divokej noci s francúzskou študentkou literatúry o Baudelaireovej obraznosti a tváril sa pritom vážne. Dnes môžem povedať, že to bola naivita, no vtedy to asi malo svoj význam.

● V čom sú súčasné španielska literárna tvorba a španielsky čitateľ odlišní od slovenskej literatúry a jej čitateľov? V čom sú si, naopak, obe literatúry podobné?

– Odlišnosť je minimálne v tom, že za predchádzajúcej španielskej vlády bola daň za knihy symbolické jedno percento a nová vláda mala v pláne odstrániť aj to jedno percento. V päťmiliónovom Slovensku šla daň za knihy zo štyroch na devätnásť percent. Potrebuje takýto vzťah ku kultúre nejaký komentár? Ešte keď som bol na Slovensku, už to bude desať rokov, videl som v jednej televíznej relácii bývalého ministra tvrdiť, že má rád Hviezdoslava a aby to nejako došlo, zahnojil pár veršov z chronicky známej Bottovej básne. Myslíš si, že si tú do očí bijúcu ignoranciu aspoň nejaký politický komentátor všimol? Potom sa nečudujem, že ak sa na Slovensku berú vážne amatérski politici a inšitní pseudointelektuáli, pre spisovateľa je jedinou voľbou outsiderstvo.

● Už roky žiješ v zahraničí. Neľáka ťa v budúcnosti natrvalo sa vrátiť na Slovensko?

– Zatiaľ nie a budúcnosť je ešte stále ďaleko.

Pripravil Marek Kopča

KNIŽNÁ REVUE, dvojtýždenník o nových knihách. Vydáva Literárne informačné centrum v spolupráci so Združením vydavateľov a knihkupcov SR.

Šéfredaktorka Margita Biziková. Adresa redakcie: Knižná revue, Námestie SNP 12, 812 24 Bratislava, Tel. 02/52 920 272, e-mail: krevue@litcentrum.sk. www.litcentrum.sk. Sadzba SAPAC, spol. s r. o., Bratislava. Tlač DOLIS, s. r. o., Bratislava.

Rozširuje MEDIAPRINT-KAPA, PRESSEGROSSO, a. s. Objednávky na predplatné prijíma ARES, Banšelova 4, 821 04 Bratislava, tel.: 02/4341 4665 a L. K. PERMANENT, spol. s r. o., Poštový priechod 4, 834 14 Bratislava 34, tel. 02/4445 3711. Neobjednané rukopisy sa nevracajú. Registračné čís. 243/90, MČ 49 315. Podávanie novinových zásielok povolené RPP Ba-Pošta 12 dňa 21. 10. 93, č. j. 129/93.